

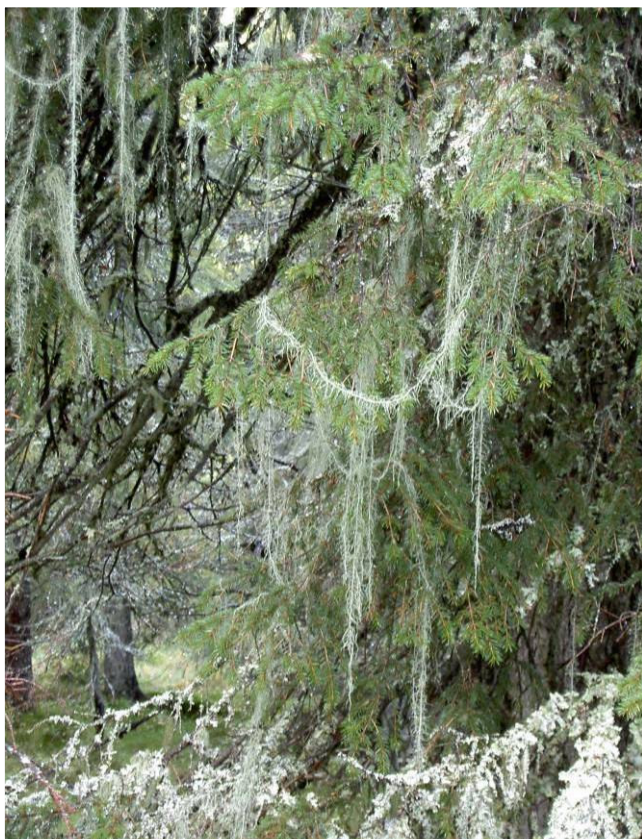

**Fylkesmannen
i Telemark**

**Fylkesmannen
i Buskerud**

FORVALTNINGSPLAN FOR SKRIM OG SAUHERADFJELLA NATURRESERVAT

Juni 2011

Forord

Skrim og Sauheradjella naturreservat ble opprettet i 2008 for å bevare et stort og sammenhengende skogområde med mange naturkvaliteter der store deler er urørt eller tilnærmet urørt. Økosystemet skal bevares med alt naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser i skog. Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter. Området har også stor vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av sin størrelse. Reservatet er på 123 km², og det ligger i Skien, Sauherad og Notodden kommuner i Telemark fylke, og Kongsberg kommune i Buskerud fylke.

I et naturreservat skal naturverdiene gå foran andre interesser, og det er forbud mot tiltak som kan skade naturverdiene. Innenfor denne rammen er det likevel store muligheter til å bruke området. Forvaltningsplanen skal konkretisere bestemmelsene for reservatet og sikre naturverdiene i et langsiktig perspektiv. Videre skal den legge til rette for bruk av området innenfor rammen av verneformålet.

Forvaltningsplanen gjelder for Skrim og Sauheradjella naturreservat. På nordsiden av Skrim - massivet går det tre mindre kiler inn i reservatet som utgjør Skrimfjella landskapsvernområde. Landskapsvernområdet har egne forskrifter, og forvaltningsplanen er ikke gjort gjeldende her, men prinsippene i planen bør legges til grunn i landskapsvernområdet så langt de er forenlige med forskriften.

Oppstart av arbeidet med forvaltningsplanen ble varslet 10. november 2009. Fylkesmannen i Telemark har koordinert arbeidet og har samarbeidet tett med Fylkesmannen i Buskerud. Høsten 2009 ble Ingrid Strande engasjert som prosjektleder for forvaltningsplanen. Våren 2010 ble arbeidet videreført av Per Øyvind Gustavsen hos Gustavsen naturanalyser. Rådgivende utvalg for Skrim og Sauheradjella naturreservat har drøftet planen på to møter, og grunneiere og andre interesserte har bidratt med verdifulle innspill. En stor takk til alle som har bidratt med opplysninger og synspunkter så langt i planprosessen.

Vernegrensa på kartet som følger forvaltningsplanen i vedlegg 7.10 er justert på noen områder i forhold til vernekartet. Det er noen feil på grensene på vernekartet i forhold til avtalene om frivillig vern, og det er dessuten gjort noen mindre justeringer av grensene av praktiske grunner under grensegangssaken. Det vil bli utarbeidet et nytt vernekart når grensegangen ved jordskifteretten er fullført.

Ansvarlig for forvaltningsplanen hos Fylkesmannen i Telemark er Johan Aas, og hos Fylkesmannen i Buskerud, Eldfrid Engen.

Skien og Drammen, 1. juni 2011

Morten Johannessen
Avdelingsdirektør, miljøvernavdelingen
Fylkesmannen i Telemark

Øivind Holm
Avdelingsdirektør, miljøvernavdelingen
Fylkesmannen i Buskerud

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Innholdsfortegnelse.....	3
Sammendrag	4
1. Innledning.....	5
1.1. Bakgrunn	5
1.2. Mål og utfordringer	5
2. Områdebeskrivelse og verneverdier	7
2.1. Topografi og beliggenhet.....	7
2.2. Klima	8
2.3. Geologi og løsmasser.....	8
2.4. Vegetasjon	8
2.5. Verneverdier i skog.....	8
2.6. Dyreliv	10
2.7. Inngrepsfrie områder	11
2.8. Verna vassdrag.....	11
3. Brukerinteresser.....	11
3.1. Kulturhistoriske verdier	11
3.2. Skogbruk	13
3.3. Stier og løyper	15
3.4. Bygninger og båtopplag.....	21
3.5. Demninger, skogsbilveger og traktorveger	24
3.6. Jakt, fangst og fiske.....	26
3.7. Andre interesser	28
4. Forvaltningsoppgaver og tiltak	29
4.1. Forvaltningsmål.....	29
4.2. Bevaringsmål.....	30
4.3. Skjøtselstiltak	33
4.4. Tiltaksplan.....	34
5. Forvaltning og oppsyn	35
5.1. Roller og ansvar	35
5.2. Forvaltning	36
5.3. Oppsyn	37
5.4. Revisjon av forvaltningsplan.....	37
6. Referanser/Litteraturliste	38
7. Vedlegg.....	39
7.1. Verneforskrift	39
7.2. Vedtekter for rådgivende utvalg.....	43
7.3. Sammendrag – Rapport fra naturfaglige registreringer av skog i Skrim- Sveinbufjell – Sauheradfjella – Pro Natura, FORAN AS 2005.....	45
7.4. Sammendrag - Rapport fra naturfaglige registreringer i Skrimfjella landskapsvernområde og to områder i tilslutning til det. FORAN AB 2005	48
7.5. Ordforklaringer	49
7.6. Oversikt løypenett med tillatt prepareringsgrad.....	50
7.7. Oversikt bygninger i verneområdet, setrer , turisthytter og hytter	51
7.8. Oversikt båtplasser i verneområdet.....	52
7.9. Oversikt anlegg i verneområdet. Demninger og traktorveger	53
7.10. Detaljkart	54

Sammendrag

Skrim og Sauherad fjella naturreservat ligger i Buskerud og Telemark fylker, i kommunene Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien. Naturreservatet dekker et areal på 123 km² og ble vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008, som en del av ordningen med frivillig skogvern. Formålet med vernet er å bevare et stort og sammenhengende skogområde der store deler er urørte eller tilnærmet urørte. Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter.

Forvaltningsplanen utdyper verneformålet og enkeltbestemmelsene i verneforskriften og skal gi klare retningslinjer for bruk og skjøtsel. Planen retter seg mot forvaltningsmyndigheter, grunneiere og alle som ferdes i naturreservatet.

Skogen i verneområdet skal sikres en naturlig utvikling uten inngrep. Skjøtsel vil derfor bare unntaksvis være aktuelt for å oppfylle verneformålet. I deler av verneområdet er det fremmede treslag som bør fjernes. Plantefelt med naturlige treslag bør tynges til en mer naturlig tetthet slik at overgangen mot naturskog går raskest mulig.

Fra gammelt av var det mange setre i området, eller stuler som er det lokale navnet. Her var det yrende liv sommertid når bøndene reiste til fjells med buskapen sin. De fleste setrene finner vi bare restene av i dag, enten som voller med seterbuer på, eller ofte bare som tufter som helt eller delvis er grodd igjen.

Verneområdet inngår i et større sammenhengende skog- og fjellområde - et regionalt turområde - som går fra Skien til Kongsberg og består av Luksefjell – Sauherad fjell, Sveinsbufjell, Skrimfjella i Buskerud og sørover mot Vindfjell. Området har i en årrekke hatt stor betydning for tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som bærplukking, jakt, fiske og fangst. Turistforeningene og grunneierne har opparbeidet et nettverk av merkede stier og løyper. En eksisterende sti- og løypeplan for verneområdet er innlemmet i forvaltningsplanen med noen justeringer.

Forvaltningsplanen inneholder bevaringsmål med tilhørende tilstandsvurdering, aktuelle trusler og forslag til overvåking og tiltak for naturkvalitetene: setervoller, gammel barskog, hekkende rovfugl og fremmede arter. Forvaltningsplanen har også en prioritert tiltaksplan.

Forvaltningsplanen gjelder normalt for en periode på 10 år, eller til den blir avløst av en ny plan. Denne plan er foreslått revidert allerede etter fem år.

I. Innledning

Planen er laget etter mal som beskrevet i kapittel 5.3 i DN-håndbok 17-2008 – områdevern og forvaltning. Forvaltningsplanen består av en tekstdel med vedlegg og temakart. Av hensyn til områdets størrelse, samt behov for presentasjon av detaljer i terrenget vises kartet som oversiktskart i liten målestokk, med oppdeling i 4 kartblad for mer detaljert presentasjon i større målestokk i vedlegg 7.9. Temakartet er også tilrettelagt som plankart i format A0, men dette formatet blir kun trykket ved behov. Digital versjon er tilgjengelig. Sti og løypeplan fra september 2008 er inkludert i forvaltningsplanen.

1.1. Bakgrunn

Forvaltningsplanen gjelder Skrim og Sauheradfjella naturreservat i Telemark og Buskerud fylker. Området ble vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008 som en del av ordningen med frivillig skogvern og berører i alt 78 eiendommer i kommunene Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien. Naturreservatet utgjør til sammen 123 km² fordelt på 3 delområder; Våtkleiv vest (0,5 km²), Sveinsbufjell (18,1 km²) og Skrim-Sauheradfjella (104,7 km²). Det nye naturreservatet omfatter tidligere Sondalsfjell, Finnvollidalen og Skrimfjella naturreservater og Skrimfjella landskapsvernområde. Tidligere verna områder var på til sammen 62 km², og nye områder utgjør til sammen 61 km².

Reservatet ble opprettet med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970. Naturvernloven er senere erstattet av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009. Verneformålet er å ta vare på et stort sammenhengende urørt/delvis urørt skogområde. Hensikten er å ta vare på økosystemer for plante- og dyrelivet slik at dette utvikler seg på naturlige måter i framtiden uten særlig påvirkning av menneskelige inngrep.

Noen grunneiere i det tidligere Skrimfjella landskapsvernområde som ble opprettet 8. november 2002, ønsket ikke å tilby arealene som reservat, og disse arealene vil da fortsatt være landskapsvernområder. Det nye store naturreservatet omkranser derfor i hovedsak gjenværende deler av Skrimfjella landskapsvernområde. Landskapsvernområdet dekker et areal på 1,5 km² og alt ligger i Kongsberg kommune i Buskerud.

1.2. Mål og utfordringer

Formålet med forvaltningsplanen er å utdype verneforskriftene; både verneformålet og enkeltbestemmelsene. Forvaltningsplanen skal ivareta vernets formål og gi klare retningslinjer for bruk og skjøtsel. Planen retter seg mot forvaltningsmyndigheter, grunneiere og alle som ferdes i naturreservatet. Her finner man informasjon om naturgrunnlaget, om tilstand, om historisk bruk, om dagens brukerinteresser og om tiltak som skal gjennomføres for å fremme verneformålet. En sentral utfordring i den praktiske forvaltningen vil være å finne balansen mellom vern og bruk. Verneforskriften, fastsatt 19. desember 2008 har en egen bestemmelse om forvaltningsplan:

”§7. Forvaltningsplan.

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel. Sti - og løypeplan skal inngå som del av forvaltningsplanen”.

I verneforskriften er det nedfelt rådighetsbestemmelser som gjelder i forhold til allmennheten, grunneierne og rettighetshavere. Grunneierne har fortsatt eiendomsretten i

verneområdet, mens det er Fylkesmennene i Buskerud og Telemark som er forvaltningsmyndighet for naturreservatet.

Forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men den er det i forhold til bestemmelser i verneforskriften der det vises direkte til forvaltningsplan.

Forvaltningsplanen for Skrim og Sauheradjella naturreservat skal rulleres, første gang etter fem år, deretter hvert tiende år. Dersom det etter fem år viser seg ikke å være så stort behov for rulling kan eventuelt Fylkesmennene bestemme at planens funksjonstid forlenges.

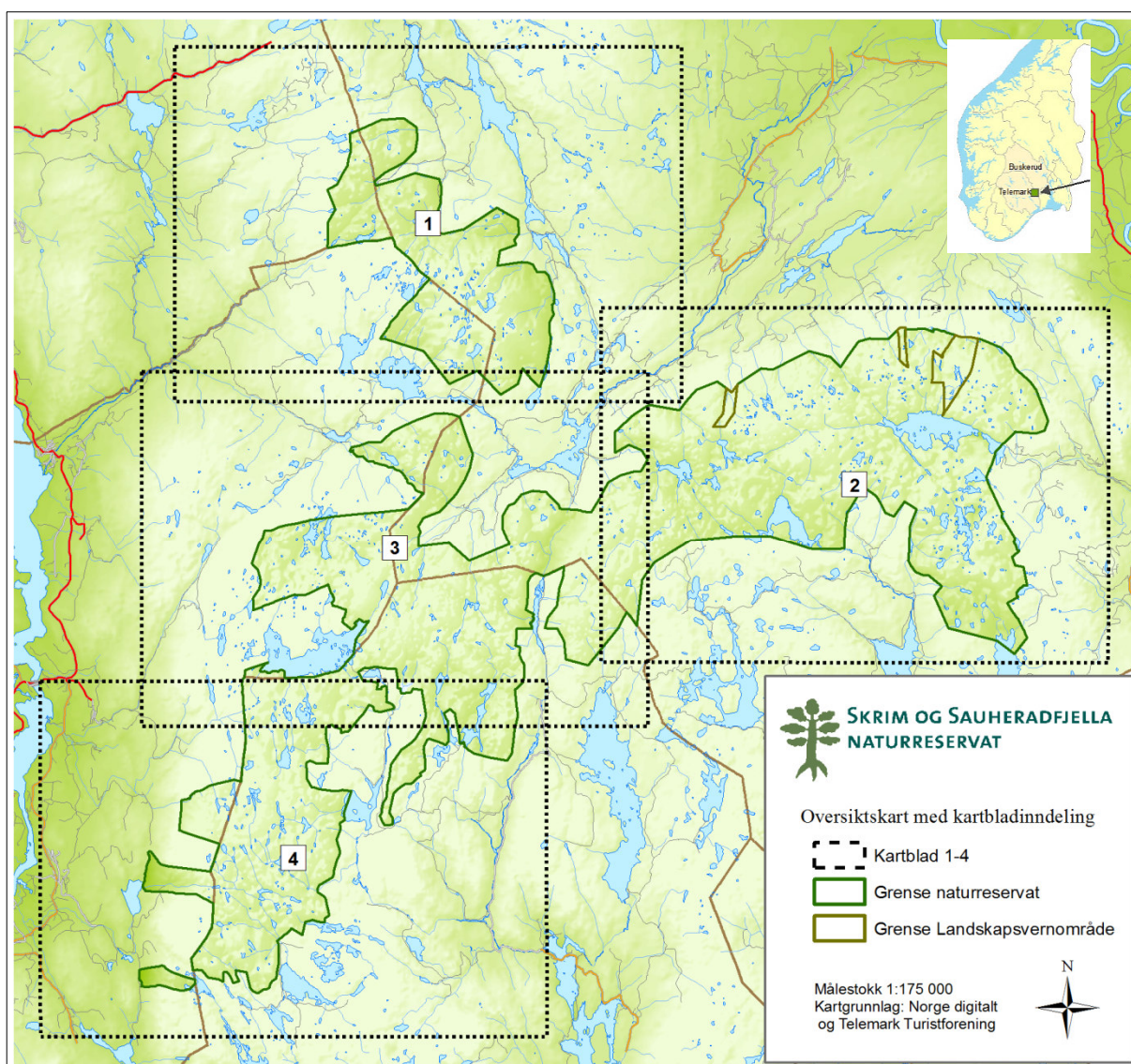

Huldrestry (*Usnea longissima*) vokser flere steder innenfor verneområdet.
Sterkt truet lavart (Rødlista 2010) Foto: FORAN

2. Områdebeskrivelse og verneverdier

2.1. Topografi og beliggenhet

Skrim og Sauheradjella naturreservat ligger i Buskerud og Telemark fylker, i kommunene Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien. Verneområdet ligger i høydelaget fra 180 moh i Våtkleiv vest, (se kartblad 4) til 872 moh på høyeste toppen som er Styggmann i Skrimfjella (se kartblad 2). Området er en del av et større sammenhengende skog- og fjellområde som strekker seg fra Skien til Kongsberg.

Figur 1: Oversiktskart i målestokk 1:175 000. Området er delt inn i fire kartblader med detaljer i målestokk 1:30 000, se vedlegg 7.11.

2.2. Klima

En stor del av verneområdet ligger i den mellomboreale vegetasjonssone, også kalt den midtre barskogsonen. I sonen dominerer barskog og myr, og det er lite innslag av både varmekjære lavlandsarter og av alpine arter og vegetasjonssamfunn. Sonen er representativ for store arealer på indre Østlandet, i høydelaget 400-750 moh.

Klimatisk ligger området hovedsakelig innenfor ”klart oseaanisk seksjon”. I de oppstikkende åspartiene er nedbørmengden større, snødekket større og mer langvarig og sommertemperaturen lavere enn i de lavereliggende skogtraktene rundt. En del vestlige og kystnære vegetasjonstyper og arter inngår. Utbredelsen av seksjonen er svært begrenset på Østlandet, som domineres av områder med svakt oseaanisk preg eller overganger mot kontinental seksjon med mindre nedbør, tynnere snødekke og lavere vintertemperatur.

Verneområdet er derfor definert å ligge i ”mellomboreal vegetasjonssone, klart oseaanisk seksjon”. Denne regionen er mer vanlig i mellomliggende deler av Agder og i lavlandet i Trøndelag.

2.3. Geologi og løsmasser

Berggrunnen i Skrim og Sauheradjella kan deles inn i tre hovedgrupper; prekambriske grunnfjellsbergarter, kambro - siluriske sedimentbergarter og permiske lava- og dypbergarter.

Skrimfjella er del av Oslofeltets permiske dypbergarter, hovedsakelig larvikitt, men også større områder med granitt i områdets nordøstre deler, samt noe ekeritt i det sørvestre hjørnet. I hoveddelen av øvrige områder består berggrunnen av grunnfjell. Grensen mellom Oslofeltet og grunnfjellsområdene går inn på nordsiden av Skrimfjella, fra Ravalsjøen mot Eiangen over til Dugurdsfjell og sørover Narefjell.

Områdene i Sauheradjella nord for Eiangen og i Sveinsbufjell er prekambriske grunnfjellsområder med granitter og gneiser isprengt ganger av amfibolitt noen steder. En liten kile av Oslofeltets rike kambro - siluriske bergarter går inn på nordsida av Skrimfjella i Raje-området over Ravalsjø, og en smal spiss av disse bergartene går helt inn på nordsida av Sondalsfjell. Dette er opprinnelige sedimenter som er kalkrike og gir grunnlag for rike vegetasjonstyper i skog.

2.4. Vegetasjon

Skrim, Sauheradjella og Sveinsbufjell har raske skiftninger mellom fattige og mer rike vegetasjonssamfunn. Det er likevel de fattige områdene med grunnlendt trebevokst mark og bart fjell i dagen som preger det meste av området. I så måte er skoggrensen på ca 700 moh knyttet til grunnforholdene. De høyereliggende områdene får dermed snau fjellkarakter, med spredte trær av gran og bjørk. Dalsøkk og liområder med tilstrekkelig løsmasser skiller seg fra de åpne skogene med tettere og frodigere granskoger.

2.5. Verneverdier i skog

Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter. Selv om det tidligere er foretatt en del flatehogster, har naturreservatet store områder med gammel skog som er lite påvirket av mennesker i nyere

tid. En rekke registreringer av verneverdier i skog er gjort i forbindelse med de opprinnelige naturreservatene; Finnvollidalen, Sondalsfjell og Skrimfjella, som ble tatt inn i Skrim og Sauheradfjella naturreservat. I forbindelse med vernearbeidet ble det gjennomført naturfaglige registreringer i nye deler av naturreservatet. Samlet gir det en grundig oversikt over vegetasjonen i verneområdet, med registrering av gamle trær og død ved, skogens sjiktning og treslagssammensetning, påvirkning fra skogbruk og forekomst av arter som har betydning for verneformålet.

Følgende viktige delområder er kartlagt av FORAN AB, (Bengtsson et. al 2005). Forekomst av gamle trær og død ved, skogens sjiktning og treslagssammensetning, påvirkning fra skogbruk og forekomst av arter som er interessante med tanke på vern ble vurdert. Hver av disse parameterne ble gitt en verdi fra 0 til ***, hvor tre stjerner betyr at kriteriet oppfylles bra / er bra utviklet / av stor verdi. Områdene ble gitt en samlet verdi fra 0 til ****, hvor fire stjerner betyr særlig verdifullt objekt med nasjonal verdi. Flere av artene som er interessante med tanke på vern er listet i Norsk Rødliste 2010. Rødlista er en sammenstilling av vurderinger over arter sin risiko for å dø ut, se forklaring i vedlegg 7.5.

Sveinsbufjellet, Svinhusknatten og Storflottåsen ** Regionalt verdifullt
Rødlistearter: duftskinn (NT¹) (to lokaliteter), svartonekjuke (NT) (to lokaliteter)

Kjellerfjell, Eiangen og Narefjell **** Nasjonalt verdifullt og særlig viktig
Rødlistearter: lappkjuke (EN²), duftskinn (NT) (ni lokaliteter), svartonekjuke (NT) (sju lokaliteter), rynkeskinn (NT) (to lokaliteter), huldrestry (EN).

Sommerseter ** Regionalt verdifullt
Rødlistearter: Huldrestry (EN)

Trauerknattene, Damskarven og Prekestolen *** Nasjonalt verdifullt
Rødlistearter: Duftskinn (NT) (to lokaliteter), svartonekjuke (NT)

Spesielt viktige kjerneområder som ble registrert som nasjonalt verdifulle og særlig viktig pga forekomst av nasjonalt uvanlige arter eller rik forekomst av gamle trær og død ved:

- Gammel skog ved Deilstjørn og nedenfor Vardefjell
- Skrenten nedenfor Dugurdsfjell
- Skogskrent vest for Bjørndalsfjellet
- Areal ved Børte vann, vest for Narefjell (utenfor reservatet)

Høy naturverdi og flere krevende arter ble også registrert i følgende områder:

- Bratte dalfører rett sør for Steinsbuvarden
- Dypt dalføre mellom Damtjørn og Svarttjørn, øst for Dugurdsfjell
- Bergskrent nedenfor Prekestolen

Rødlistearter: huldrestry (EN), kort trollskjegg (NT), lappkjuke (EN), dråpekjuke VU³ duftskinn (NT), svartonekjuke (NT) og rynkeskinn (NT).

¹ NT = Nær truet (Norsk Rødliste 2010)

² EN = Sterkt truet (Norsk Rødliste 2010)

³ VU = Sårbar (Norsk Rødliste 2010)

Et sammendrag av de naturfaglige rapportene fra FORAN AS og Pro Natura er lagt ved i vedleggene 7.3 og 7.4.

Sondalsfjella** Regionalt verdifullt (Dahl 1996)

Landskapet er kupert med varierende livsbetingelser med frodige granskoger i liene og fattigere fjellbjørkeskoger i høyereliggende partier. Skogen kan karakteriseres som gammel naturskog med varierende påvirkningsgrad av plukk- og blendingshogst. Floraen er artsrik. Terrenget er kupert og til dels bratt. Mange små tjern setter sitt preg på landskapet. Vegetasjonstypene varierer mye, fra frodig høgstaudeskog i lisider med mektig løsmassedekke og opp til avskrapte koller med fattig furuskog og ikke-produktiv mark. Området er sterkt grandominert. Furu finnes på skrinne koller. Løvinnslaget er generelt lavt, men i Steinlidalen finnes høyt løvinnslag og et relativt høyt innslag av alm. Innerst i Sondalen finnes et lite område med gråor-almeskog. Området er nedbørsrikt. Skogen er gammel og lavrik, men ikke uten menneskelig påvirkning. Skogen må generelt karakteriseres som gammel naturskog.

Finnvoll dalen*** Nasjonalt verdifullt (Svalastog & Korsmo 1995)

Skogområdet ligger 3 km sør for Ravalsjøen og dekker den nordlige delen av Finnvoll dalen foruten den vestvendte lia ned fra Åslivassfjellet. Lokaliteten ligger innenfor Oslofeltets permiske eruptiver med Larvikitt og Kjelsåsitt. Hele den vest- til nordvestvendte lia i Finnvoll dalen er en meget homogen granskog på et gunstig underlag med god tilgang på sigevann. De jevne jordbunnsforholdene gir grunnlag for optimale trebestand som sannsynligvis vil gå inn i en tilstand med oppløsning av hovedtresjiktet. Lokaliteten har også forekomster av søstermarihand som har særlig stor plantegeografisk interesse, og viser artens opprinnelige voksested. Den opptrer lengre nord i området på sekundære voksesteder som beitevoller og åpne seterløkker.

Skrimfjella** Regionalt verdifullt (Svalastog & Korsmo 1995)

Området strekker seg fra Store Stølevatn i øst og videre vestover gjennom Lønstøldalen til Skrimsetra og nordover til Breidstul, deretter østover i nordhellingen til Rønsetra og sørøstover mot Store Stølevatn. De grunnlendte partiene og konvekse lisidene har mer furu i tresjiktet, men ellers dominerer en massiv, dypkronet granskog isprengt vanlig bjørk. Sistnevnte treslag preger også randsonen rundt de gransumpskogene som ble observert. Barskoglandskapet rundt Skrimfjella er meget variert og friluftsmessig tiltalende. Granskogen nord for Skrimfjella viser god vekst og utgjør en rik kontrast til forholdene sør for topplataet.

Den varierte granskogen og innslaget med furuskog gjør området til et viktig referanseområde på økologiske forhold i søndre del av denne naturgeografiske underregionen. Forekomsten av morfologiske varieteter på forgreiningstyper hos gran gjør denne lokaliteten interessant sett ut fra genbevarende hensyn, selv om området trolig er i minste laget som genbank for skogstrær.

2.6. Dyreliv

Området har elementer fra flere naturtyper (skog, fjell, myr, vann) og totalt sett er dyrelivet i området artsrikt. Av fuglearter i granskog er det observert blant annet granmeis, toppmeis, svartmeis, trekryper, fuglekonge, tretåspett, svartspett, nøtteskrike og jerpe. Trepplerke og rødstjert finnes i de mer åpne furuskogene. Stjertmeis og bjørkefink er mer sjeldne, men finnes i skoger med økende bjørkeinnblanding. Langs myrkantene og på myrene vil en finne

skogsnipe. Storfugl trives best i gammelskog, mens orrfugl holder til både i løv- og barskog, og gjerne på myrer der den spiller om våren. I tilknytning til vannmiljøene forekommer kvinand, stokkand, krikand og strandsnipe, og i bekkemiljøene er fossekalen observert. I de mer fjellnære områder finnes heipiplerke, lirype og fjellvåk. Det er registrert hekking av sjeldne rovfugler som kongeørn og vandrefalk. Hubro er jevnlig observert i området, men uten at hekking kan dokumenteres. Spurveugle og perleugle hekker i Skrimfjellområdet.

Av pattedyr finnes blant annet elg, hjort, rådyr, bever, rev, røyskatt, snømus og ekorn. Hyppige observasjoner av ekskrementer og spor etter mår kan tyde på en tett bestand i den gamle granskogen. Verneområdet er en del av leveområdet for gaupe og enkelte år er det streifdyr av bjørn og ulv.

Gjennom de siste 100 årene har jordsmonn og ferskvann gradvis blitt forsuret av langtransportert sur nedbør. Dette har ført til et stort tap av biologisk mangfold, hvor fisketomme vann utgjør den mest synlige effekten. De negative effektene varierer noe avhengig av bergartenes bufferkapasitet. I de siste 10-20 årene har det foregått en omfattende restaurering av de fleste vann og vassdrag. Dette innebærer kalking, opparbeiding av gytebekker og utsetting av ørret. Den generelle forsuringssituasjonen er betydelig forbedret de siste årene som følge av internasjonale avtaler om utslippskutt. Likevel vil opplagret forsuring utgjøre en trussel for området i lang tid framover.

2.7. Inngrepsfrie områder

I verneområdet finner vi flere steder inngrepsfrie områder, INON, i kategorien 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep. (Se vedlegg 7.5. Ordforklaringer, les nærmere om INON). Det største ligger i området Solumfjell – Skrim – Store Stølevann. Vi finner også slike områder rundt Sveinsbufjell, rundt Fjellvatna, i deler av Sondalsfjell og nordover fra Narefjell.

2.8. Verna vassdrag

Ravalsjøelva, Kjørstadelva og Støleelva er varig verna vassdrag, verneobjekt 015/2, og ble verna i verneplan I i 1973. Store deler av disse nedbørfeltene ligger innom Skrimfjella og drenerer deler av verneområdet. (Se vedlegg 7.5. Ordforklaringer, les om verna vassdrag.)

3. Brukerinteresser

3.1. Kulturhistoriske verdier

Status

Fra gammelt av var det mange setre i området, eller stuler som er det lokale navnet. Her var det yrende liv sommertid når bøndene reiste til fjells med buskapen sin. De fleste setrene finner vi bare restene av i dag, enten som voller med seterbuer på, eller ofte bare som tufter som helt eller delvis er grodd igjen. Det er et fåtall setrer der det fortsatt er hus slik som på:

- Rønningslia,
- Fjellstul
- Sørmyrseter
- Skrimseter
- Støleseter i Skrimfjella.

Mange av de gamle setrene er fotodokumentert av Thiman Bøhlum på starten av 1900-tallet (Bråten 1978). I dag brukes setrene mest som fritidshytter, husvære for utmarksnæring eller av turfolk. Vegetasjonsbildet har endret seg i forhold til bruken av området. Det er fortsatt

rester etter beiteenger, selv om gjengroing nå preger setervollene og de gamle beiteområdene (bilde 1 og 2).

Bilde 1 og 2: Venstre: Rønningslia tidlig på 1900-tallet. Foto: Thiman Bøhlum.
Høyre: Rønningslia anno 2008. Foto: Fylkesmannen i Telemark..

På bakgrunn av den store aktiviteten på setrene i gamle dager er det også mange gamle ferdselsveger og seterveger i Sauherad fjella. På samme måte som for selve setrene, er mange av disse ferdselsvegene gjengrodd og lite kjent. Noen få av ferdselsvegene er blitt til turstier og både merkede og umerka løyper. Noen steder kan disse ferdselsårene være omgjort til traktorveger.

Det er påvist en steinalderboplass ved Store Stølevann, og det kan ha vært flere slike boplasser i Skrimområdet.. Det er også funnet fire hellere i området, med rester etter redskapsproduksjon (Fylkesmannen i Buskerud 2000).

Forvaltningsmål

Opprettholde et åpent landskap på setervollene, ivareta kulturhistoriske verdier, kulturpåvirkede vegetasjonstyper og kulturbetingete arter.

Bestemmelser

Bestemmelsene i verneforskriftene § 3 pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

20. Vegetasjonsrydding og skjøtsel for å holde opprinnelige setervoller åpne, samt rydding og skjøtsel av hyttetomter, listet opp med gnr./bnr. i eget vedlegg til forvaltningsplanen i medhold av § 7.

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

14. Istandsetting og vedlikehold av kulturminner, herunder setrer, jf. opplisting godkjent i forvaltningsplan, jf. § 7.

Retningslinjer

Alle setrer kan restaureres etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dokumenterte bygninger ved fredningstidspunktet kan etter tillatelse bygges opp til samme standard og funksjon jf § 5 pkt 14.

Alle bygninger er listet opp i vedlegg 7.7. Behov utover normalt vedlikehold av hytte, hus, seter og kulturminner må være dokumentert. Forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne gi tillatelse til å ta tømmer/emner til restaurering, jf § 5 pkt. 15. Transport av slikt virke med motorredskap utenom veger angitt vedlegg 7.10 må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

Tiltak

I tilknytning til setervoller kan areal godkjent av forvaltningsmyndigheten bli holdt åpent på tradisjonelt vis av grunneier/rettighetshaver, jf ryddesoner angitt i vedlegg 7.7. Det kan benyttes tohjuls traktor eller ljå, eventuelt ryddesag med egnet blad (ikke tråd). Tråd knuser og river av vegetasjonen, mens blad kutter på samme måte som en ljå, og er derfor å foretrekke. Høy rakes sammen og fjernes. Bruk av kunstgjødsel, sprøyting eller jordarbeiding må ikke forekomme. Dersom det er tradisjon med en mindre potetåker i tilknytning til stølen, kan dette tillates etter nærmere søknad.

Gamle ferdselsårer kan ryddes og skjøttes forsiktig og holdes i hevd som stier, men skal ikke merkes. Forvaltningsmyndighet og kulturminnevernmyndighet skal konsulteres før istandsetting.

- Kan fjerne mindre trær og kratt i selve stien.
- Kvist på tre som er i veien for traseen kan fjernes.
- Vindfall i traseen kan kappes og legges til side.
- Gamle steinmurer kan settes i stand. Det skal benyttes stein fra stedet.
- Broer og klopper kan settes i stand. Fortrinnsvis skal benyttes stedegent materiale, alternativt ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast.
- Større inngrep vil kreve tillatelse etter søknad.

3.2. Skogbruk

Status

I moderne tid har skogbruk vært den vesentligste næringsvirksomheten i reservatet. I de frodige granliene i bygdene rundt Skrimfjell, Sveinsbufjell og Sauheradfjella er det drevet kommersielt skogbruk i lang tid. Terrenget har gjort at det ikke er like intensivt drevet overalt, og det er derfor en vesentlig del gammelskog i området. Typisk er det skogsbilveger oppover lia hvor enkle traktorveger overtar et stykke til. Jo høyere man kommer, desto mer gammelskog. Innover selve fjellområdene inne i reservatet er det få, eller ingen moderne skogsveger. Høyere oppe i lia og innover heiene går skogen raskt over til å bli kortvokst og marka er skrinn med mye fjell i dagen. Her er furu hovedtreslaget. Setrene ligger i de mer frodige områdene og skogbruk her er primært knyttet til seterdriften. I nyere tid er det ikke drevet skogbruk i disse høyereliggende områdene. Produktivt skogareal utgjør omtrent halvparten av arealene. Imidlertid er rundt halvparten av de øvrige areal trebevokst og utgjør et skogbilde slik at rent snaufjell, myr og vann utgjør 1/4 av arealet.

Bestemmelser

§ 3. Vernebestemmelser

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav), eller deler av disse fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

6. Nødvendig kjøring på eksisterende skogsbilveger og traktorveger, over eiendommer gnr./bnr. 12/4, 13/1, 15/1,2 og 18/1 i Sauherad, for alle som har rettigheter til bruk av vegen på vernetidspunktet. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.

Bestemmelsene i verneforskriftene § 3 pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

20. vegetasjonsrydding og skjøtsel for å holde opprinnelige setervoller åpne, samt rydding og skjøtsel av hyttetomter, listet opp med gnr./bnr. i eget vedlegg til forvaltningsplanen i medhold av § 7.

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

11. Høst av ved til setrer og hytter i reservatet.

Retningslinjer

Det er forbud mot planting, såing og utsetting av nye arter jf § 3 pkt 1.

Vegetasjonsrydding og skjøtsel for å holde opprinnelige setervoller åpne, samt rydding og skjøtsel av hyttetomter tillates jf § 4 pkt 20. Se vedlegg 7.7.

Generelt er det hogstforbud i området. Det er likevel åpnet for vedhogst til eget bruk i tilknytning til eksisterende hytter. Dette må da skje innen de områdene rundt hytter og

setrer der det har blitt enighet om en spesiell ryddesone. Er dette ikke dekkende for behovet til den enkelte, må det søkes forvaltningsmyndigheten. Jf. § 5 pkt 11.

Tiltak

Skogen i verneområdet skal sikres en naturlig utvikling uten inngrep. Skjøtsel vil derfor bare unntaksvis være aktuelt for å oppfylle verneformålet. I deler av verneområdet er det fremmede treslag som bør fjernes. Plantefelt med naturlige treslag bør tynnes til en mer naturlig tetthet slik at overgangen mot naturskog går raskest mulig. Dersom plantefelter er grøftet kan det være aktuelt å gjenfylle disse.

Bilde 3: Gammel skog i kupert terreng, Sondalsfjell: Foto: Fylkesmannen i Telemark

3.3. Stier, løyper og friluftsansarrangement

Status

Verneområdet inngår i et større sammenhengende skog- og fjellområde - et regionalt turområde - som går fra Skien til Kongsberg og består av Luksefjell – Sauheradjfjell, Sveinsbufjell, Skrimfjella i Buskerud og sørover mot Vindfjell. Området har i en årrekke hatt stor betydning for tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som bærplukking, jakt, fiske og fangst, og er et regionalt viktig turområde hele året. Både natur- og friluftslivsorganisasjoner, de store grunneierne, kommunene og regionale myndigheter har samarbeidet om tilrettelegging for friluftsliv i disse traktene. Det er ulike tiltak som merking og opparbeiding av turløyper, løypekjøring, anlegg av parkeringsplasser, informasjon og overnattingstilbud i regi av friluftslivsorganisasjonene. For befolkningen både i Grenland, Notodden og Kongsberg og Vestfoldbyene vil avstanden til parkeringsplasser og turutgangspunkt ikke være lenger enn en halv til en times bilkjøring. Det er flere større hytteområder rundt verneområdet.

Turistforeningene og grunneierne har opparbeidet et nettverk av merkede stier og løyper. En del av vinterløypene blir kjørt opp med snøskuter eller løypemaskin. For sommerløyper skilles det på stier med enkel rydding og merking, mens andre stier ryddes uten merking. Stier og løyper ble kartlagt, og behov for tilretteleggingsgrad vurdert av en referansegruppe bestående av representanter for grunneiere, kommuner og friluftslivsorganisasjonene. Arbeidet ble presentert i Sti- og løypeplan for Skrim og Sauheradjfjella naturreservat (Fylkesmannen i Telemark og Fylkesmannen i Buskerud 2008). Sti- og løypeplanen er

innlemmet i denne forvaltningsplanen og godkjente stier og løyper framgår av kart. Se vedlegg 7.10.

Turrenn i verneområdet

Svanstulrennet: Gjerpen IF arrangerer Svanstulrennet i februar hvert år. Dette er et skirenn på ca 25 km med start og innkost på Svanstul. Løypa går nordover via Fugleleiken til Fjellstul, Sommer seter, Krok vann og sydover plataet mellom Ørnenuten og Narefjell. Løypene følger den godkjente vinterløypen C6, men kjøres opp med bredt spor, slik at det også kan skøytes.

Skrimløpet: Arrangeres første søndag i mars hvert år av Tønsberg og Omegn Turistforening. Løpet har vanligvis 300 - 400 deltagere og går i løyper som kjøres opp spesielt for dette løpet. Utgangspunkt på Omholt parkering.

Styggmanneløpet: På Skjærtorsdag arrangerer Efteløt IL Styggmannløpet. Det samler 200 - 300 deltagere og bruker eksisterende løypenett. Start og mål er utenfor verneområdet, på Omholt parkering. Den lengste løypa benytter vinterløypene C1 og C2 og går delvis innenfor verneområdet.

Svanstulrennet, Skrimløpet og Styggmannløpet er eksempler på idrettsarrangement som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etter søknad. Start og målgang ligger i god avstand fra verneområdet, mens deler av skitraseene ligger innenfor. Ulempene med oppkjøring av bredere spor en gang i året på Svanstul, samt økt ferdsel av skiløpere og publikum ansees som akseptable. Arrangørene bør legge vekt på å informere løpere og publikum om ekstra varsomhet ved ferdsel i naturreservatet. For eksempel tillates ikke bruk av øks eller sag ved balfyring.

Hundespann

Bruk av hundespann er ikke regulert hverken i forskriften eller i friluftsløven. Miljøverndepartementet har imidlertid lagt til grunn at friluftsløven § 2 annet ledd også gjelder for bruk av hundespann, jf ordene "og liknende". Hundespann må derfor holde seg til veg eller sti i utmark sommerstid, men kan på fjellet brukes overalt. Departementet legger ellers til grunn at ved tilstrekkelig snødekke kan hundespann i stor grad likestilles med ferdsel til fots og på ski, og benytte skiløyper, myr og glissen skog utenom sti og veg når det ikke volder nevneverdig skade, jf MDs rundskriv T-3/07 pkt 3.2.4. Retten til fri ferdsel etter friluftsløven er ikke en frihet uten grenser. Ferdsel med hundespann i medhold av friluftsløven § 2 er bare tillatt når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. I tillegg stiller den generelle bestemmelsen om ferdselskultur i § 11 krav om at man ved ferdsel eller opphold på "annen manns grunn eller sjøen utenfor" skal opptre hensynsfullt og varsomt, slik at det ikke volder skade eller ulempe for grunneier, bruker eller andre.

Ride- og sykkeltrase

En sykkel- og ridetrase som krysser gjennom verneområdet er godkjent og inntegna på vernekartet. Traseen går etter en gammel ferdselsveg gjennom Finnvoll dalen til Ravalsjøen. Se vedlegg 7.10, tekst og kartblad 2 og 3.

Forvaltningsmål

Verneområdet skal fremstå som attraktivt for det enkle og naturvennlige friluftslivet. Attraksjonen består i urørt natur med stor opplevelsesverdi i kombinasjon med enkel tilrettelegging. Ferdsel skal kanaliseres gjennom enkel tilrettelegging av stier og løyper. All ferdsel skal skje varsomt med hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Bestemmelser

§ 3. Vernebestemmelser

5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

7: Bruk av sykkel, hest og kjerre, samt ridning er forbudt utenom på eksisterende veger og traseer som er godkjent i forvaltningsplanen, jf. § 7

§ 4. Generelle unntak.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-4 er ikke til hinder for:

8. Preparering av skiløyper godkjent i forvaltningsplan i medhold av § 7

Bestemmelsene i verneforskriftene § 3 pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

16. Rydding, merking og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, klopper, bruer og gamle ferdselsveger, oppsetting av skilt og lignende godkjent i forvaltningsplan, jf. § 7

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

4. Oppsetting av skilt, merking og rydding av nye stier og løyper, omlegging av eksisterende stier og løyper, i medhold av godkjent forvaltningsplan, jf § 7.

10. Bruk av kløvhest utenom eksisterende veger.

16. Avgrenset bruk av reservatet som angitt i § 3 pkt. 5.

Retningslinjer

Ferdsel til fots og på ski er fritt i hele verneområdet. For å verne sårbart terreng, som for eksempel gressmyrene i området Omholt – Sørmyrseter – Urstjern - Styggemann er det ønskelig å kanalisere den største ferdselen til stier og løyper godkjent i forvaltningsplanen. Klopper /gangbaner brukes på våtmark der omlegging ikke er mulig. Det er registrert truede og sårbare arter i verneområdet, herunder rovfugler. Ved å kanalisere ferdselen utenom disse områdene bevarer man artene og forekomster sikres. Det godkjente sti- og løypenettet berører i liten grad disse lokalitetene. Forslag om omlegging av eksisterende stier og løyper eller rydding og merking av nye stier og løyper kan fremmes av forvaltningsmyndigheten, berørte kommuner, grunneiere og interesseorganisasjoner. Grunneiere og interesseorganisasjoner skal involveres og rådgivende utvalg skal behandle endringsforslag.

Ansvar for merking og vedlikehold av sti og løypenettet tilligger interesseorganisasjonene eller andre som har etablert det merkede nettet. Det bør etableres en sertifiseringsordning for mannskaper med ansvar for rydding, merking og vedlikehold av stier og løyper.

Ved løypekjøring må dokumentasjon på tillatelse etter vernereglene og motorferdselsloven være tilgjengelig i maskinene.

Det kan søkes om bruk av kløvhest utenom eksisterende veger jf § 5 pkt 9. Bruk av kløvhest har lange tradisjoner som transportmetode i utmarka og forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne tillate mindre uorganiserte turer med kløvhest.

Forvaltningsplanen anbefaler at hundekjøring blir begrenset til de trasene som er avmerket på kartet. Dette vil begrense mulige konflikter med andre brukere. Det skal om mulig foregå utenom preparerte løyper. Hundeløyper krever minimal tilrettelegging utenom det å holde traseen åpen og kloppe/lage bro over bekker. Turer med mer enn 4 spann og/eller mer enn 24 hunder vurderes som organisert ferdsel og det må søkes om dispensasjon jf § 5 pkt 16.

Organisert aktivitet

Bruk av naturreservatet til teltleir, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt jf § 3 pkt 5. Grupper på inntil 30 personer, tilsvarende en skoleklasse blir ikke ansett som større arrangementer. Det kan søkes om tillatelse til større arrangementer, jf § 5 pkt 16. Det må foreligge gode grunner for at arrangementet kan avholdes innenfor verneområdet, og arrangementet må ikke skade verneformålet. Søknader vil bli vurdert i forhold til fare for skade på verneformålet. Dette kan gå på fare for terrengslitasje eller forstyrrelse av dyrelivet. Det kan knyttes vilkår til en eventuell tillatelse for å unngå slik skade. Søknader må sendes i god tid før arrangementet skal finne sted, og det er aktuelt å gi flerårige tillatelser. Svanstulrennet, Skrimløpet og Styggemannsløpet er eksempler på arrangement som Fylkesmennene mener ikke er til skade for verneverdiene.

Merking av stier og løyper

Rydding og merking av eksisterende stier utføres av turistforeningene, lokale interesseorganisasjoner eller grunneiere etter godkjent forvaltningsplan. All tilrettelegging skal være i tråd med DN-håndbok 27-2006 Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (DN 2006) og Merkehandboka (DNT et al. 2009).

Sommerstier kan merkes med varder og maling på trær. Unntaksvis kan staker benyttes. På tydelige barmarkstier er det ikke nødvendig å se fra merke til merke, men vandreren må få en bekreftelse på å være på riktig vei. Malingsmerking gjøres med blå maling, kode 10.40 B. Maksimal merkestørrelse er ca. 5x10 cm.

Vinterløyper merkes med røde aluminiumsskilt på trær og staker. Dette av sikkerhetsmessige årsaker. Kvisting kan i tillegg benyttes over myrer og vann. Merkingen skal være slik at en ser fra merke til merke. Stedegent trevirke og ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast samt kvister eller bambuspinner kan brukes. Virke impregnert med kobber, CCA eller kreosot tillates ikke. Rød maling skal være av merket Drygolin alkydolje red 32980414. Maksimal merkestørrelse er ca 8 x 15 cm.

Langs traseer i verneområdet som er i samsvar med planen, skal varder, staker, merker og skilt være i henhold til merkebestemmelsene innen utgangen av 2011. Langs traseen i verneområdet som ikke samsvarer med planen, skal varder, staker merker og skilt være fjernet innen ett år etter godkjent forvaltningsplan.

Under vedlikeholdsarbeid og annen gjennomgang av sti og løypenettet skal skjemmende merking og merking som ikke er i tråd med DNT's standard fortløpende fjernes. Det samme gjelder merking av ikke godkjente stier og løyper. Vedkommende organisasjon som har ansvar for merking har også ansvar for å fjerne merking som ikke er i samsvar med planen.

Rydding av sti- og løypetrase

- Sommer og vintertraseer ryddes og merkes slik at brukerne kan ferdes trygt.
- For vintertraseene må forholdene legges til rette slik at mannskapene på skutere og løypemaskiner kan få gjort jobben sikkert og rasjonelt.

- Stier kan ryddes i en bredde slik at de ikke gror igjen på 2-3 år. Kvist på trær inntil stien kan fjernes slik at de ikke henger ut i stien og er til hinder.
- I traseer for maskinpreparerte skiløyper kan trær og kratt fjernes i en hensiktsmessig bredde som er nødvendig for å komme fram med maskinen. I tillegg kan lauvtre felles i en avstand fra traseen som tilsvarer treets høyde dersom det er fare for at de blir bøyd inn i skiløypa av fuktig snø. Bartre bør normalt ikke felles utover fire meters bredde. Kvist på bartre kan likevel fjernes slik at de ikke henger ut i traseen i maskin/personhøyde.
- I traseer for snøskuterpreparerte skiløyper, hundeløyper og ikke-preparerte skiløyper gjelder det samme som i foregående punkt.
- I alle traseer kan vindfall som ligger i eller over traseen fjernes eller kappes.
- Fylkesmannen/Statens Naturoppsyn gjennomfører en årlig samling for feltmannskap med fokus på praktisk arbeid knyttet til rydding av traseer, tiltak i stier, merking osv.

Tiltak i stier

For å beskytte sårbar vegetasjon mot varige skader er det behov for å gjennomføre forebyggende tiltak. Det bør på sikt utarbeides en oversikt over omfanget av slike tiltak. Ut fra dette bør det lages en plan for gjennomføringen med prioritering av tiltakene og muligheter for finansiering. Det skal vurderes om det er hensiktsmessig å ha møter eller seminarer med de ulike aktørene som utfører tiltak i løypenettet i området. Følgende tiltak er aktuelle:

- Kavling

Bør utføres på en måte som gjør at den blir varig og fungerer etter hensikten. Metode velges etter en avveining mellom materialvalg, tidsforbruk og økonomi.

- Opphøyet gangbane

Stedegent trevirke og ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast kan brukes. Trevirke impregnert med kobber, CCA, eller kreosot tillates ikke. I de tilfeller det er aktuelt med opphøyet gangbane bør disse utformes på en måte som gir en varig, stødig og brukervennlig løsning. Andre tiltak krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndighet.

Tiltak i skiløyper

Skiløypene i verneområdet inndeles etter grad av preparering i følgende kategorier. De forskjellige kategorier er kartfestet i kart vedlagt forvaltningsplanen.

- A: Ingen motorisert preparering. Det tillates ikke motorisert preparering eller oppkjøring.
- B: preparering med snøskuter
- C: preparering med løypemaskin

Løyper i kategori B og C skal ligge mest mulig skånsomt i terrenget og slik at inngrep (rydding) i vegetasjonen i størst mulig grad unngås. Terrengmessige inngrep må omsøkes og avklares med forvaltningsmyndighet.

Tiltak i hundeløyper

Hundekjøring skal foregå på eksisterende hundekjøringsløyper og i størst mulig grad utenom preparerte skiløyper. I traseer for maskinpreparerte hundeløyper kan trær og kratt fjernes i en hensiktsmessig bredde som er nødvendig for å komme fram med maskinen. I tillegg kan lauvtre felles i en avstand fra traseen som tilsvarer treets høyde dersom det er fare for at de blir bøyd inn i skiløypa av fuktig snø. Bartre bør normalt ikke felles utover fire meters

bredde. Kvist på bartre kan likevel fjernes slik at de ikke henger ut i traseen i maskin/personhøyde.

Det er ikke ønskelig med kjøring med hund i preparerte løyper. Miljøverndepartementet har i brev til Fylkesmannen i Oppland av 16. august 2006 skrevet at: "Eventuelle konflikter mellom forskjellige typer ferdselsformer i preparerte skiløyper vurderes i lys av kravet til at ferdselen skal foregå så hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet, jf. § 2 første ledd (Friluftsløven). Dette betyr at ferdsel med ride- eller kløvhest, sykkel mv. i preparerte løyper, ikke vil være tillatt i den utstrekning slik ferdsel vil kunne vanskeliggjøre den type ferdsel prepareringen er ment for."

Kommunene har adgang til å fatte vedtak etter friluftsløvens § 2 annet ledd, og kan med samtykke av grunneier eller bruker forby slik ferdsel på nærmere angitte strekninger. Fylkesmennene kan ikke, med hjemmel i verneforskriften, forby kjøring med hundespenn i preparerte løyper. Gjennom forvaltningsplanen søker vi å legge til rette for ulike interesser slik at det ikke oppstår konflikter. Det legges derfor opp til separate løyper for hundekjøring og ski der disse rutene faller sammen. Fylkesmennene vil også åpne for å gi tillatelse til skuterpreparering av hundeløyper for å bedre legge til rette for separate løyper for hundekjøring og ski.

Forholdet til grunneiere og kommuner

Bestemmelsene om stier og løyper er gitt ut fra verneforskriften. I tillegg kreves nødvendige tillatelser fra grunneiere (tiltak/tilrettelegging, motorferdsel) og kommuner (motorferdsel).

Prosedyre ved forslag om nye stier eller løyper

- Ny sti/løype må kartfestes og begrunnes
- Fylkesmennene vurderer innspillet og tar det opp med aktuell kommune, rådgivende utvalg og med de ansvarlige for stier eller løyper i aktuelt område (dersom dette ikke er søker).
- Vurderingen skal ta hensyn til om det er sårbare områder der en ikke ønsker tilrettelegging, om det er behov fra allmennhetens side, og om det passer i forhold til annen infrastruktur som for eksempel parkeringsplass på startsted.
- Eventuell tillatelse kan gis for en tidsavgrenset periode inntil revisjon av forvaltningsplanen.

Konkrete trasèer

Sommersti Vesle Støle – Ivarsbu

Sommerstien på nordsiden av Vesle Stølevann mot Ivarsbu er rasutsatt og Larvik Turistforening fikk høsten 2009 tillatelse fra Fylkesmannen til å merke en alternativ sti på andre siden av Vesle Stølevann (bilde 4 og 5). Endringene er lagt inn i forvaltningsplanens kart.

Bilde 4 og 5: Sommersti til Ivarsbu er omlagt på grunn av rasfare. Tiltaket godkjent av Fylkesmannen i Buskerud høsten 2009. Foto: Per Øyvind Gustavsen

Skiløype C4, Skrimsdalen – Sørmjørseter

Forvaltningsplanen legger til grunn at noen områder skal fremstå uten nevneverdig tilrettelegging og at andre områder kan prepareres motorisert. Preparering med løypemaskin stiller større krav til terreng enn snøskuter, og forvaltningsplanen begrenser derfor slike trasèer noe.

Det har lenge vært et lokalt ønske om å få en gjennomgående maskinpreparert løype fra øst til vest. På Omholtsiden blir deler av løypa maskinpreparert i dag, mens resten prepareres med snøskuter. Mellom Sørmjørseter og Skrimsdalen går løypa i dag over Skrimsvannet, og siden løypemaskiner ikke kjøres over vann, må en her finne en ny trase dersom en skal komme fram med løypemaskin. Fra Skrimsvannet til Ravalsjø er det behov for rydding og bearbeiding for å komme fram med løypemaskin.

Høringen på forvaltningsplanen viser at det lokalt er både et sterkt engasjement for maskinpreparering av denne løypa, og stor motstand. Mange stiller også spørsmål ved om en omlegging kan gjennomføres uten store inngrep, slik forvaltningsmyndigheten forutsetter. Fylkesmennene ser at det kan være hensiktsmessig å bruke noe lenger tid på denne saken før en eventuelt åpner for en maskinpreparert løype her. Det må foreligge en konkret oppgraderingsplan, som så kan vurderes i forbindelse med neste rullering av forvaltningsplanen. I den vestligste delen av løypa, fra Ravalsjøen til Skrimsvann vurderes situasjonen som enklere. Mesteparten av denne strekningen ligger utenfor reservatet. Bare en kort strekning vest for Skrimsvann går inn i reservatet og det foreligger en konkret plan for oppgradering. Denne delen av løypa gis en C-kategori.

3.4. Bygninger og båtopplag

Status

I forhold til størrelsen er det ikke mange hytter i verneområdet, men vi finner omfattende hyttefelt like utenfor vernegrensene flere steder. Vedlegg 7.6 og kartet gir en oversikt over de 44 bygningene som er registrert innenfor verneområdet. Dette er private hytter,

turistforeningshytter og setrer. Ved flere av innsjøene i reservatet har det vært vanlig med bruk av småbåter med tilhørende båtopplag. Godkjente båtplasser/-opplag er vist i kartet og vedlegg 7.8.

Turistforeningene har flere hytter i og nær reservatet. Ivarsbu, Sørmyrseter, Styggemannhytta (bilde 6) og Sveinsbu ligger inne i reservatet, mens Darrebu, Solum, Sommerseter, Fugleleiken og Breisethytta ligger rett utenfor. Overnattingskapasiteten er som følger:

- Ivarsbu (Larvik og Omegn Turistforening) (25 sengeplasser)
- Sørmyrseter (Kongsberg og Omegn Turistforening) (13 sengeplasser)
- Sveinsbu (Kongsberg Turistforening) (10 sengeplasser)
- Solum (Telemark Turistforening) (6 sengeplasser)
- Darrebu (Tønsberg og Omegn Turistforening) (8 sengeplasser)
- Sommerseter (Telemark Turistforening) (6 sengeplasser)
- Fugleleiken (Telemark Turistforening) (9 sengeplasser)

Ivarsbu har ca 1000 besøkende per år, Sørmyrseter ca 450, Solum ca 150 og Darrebu ca 120 per år. Hyttene er basert på et enkelt friluftsliv og er ubetjente.

Overnattingsgjester må selv bære med seg den provianten de trenger. Turistforeningshyttene genererer et transportbehov som omfatter forbruks- og vedlikeholdsmateriell, propan og ved. Transporten gjøres med snøskuter.

For Sørmyrseter gjelder avtale med grunneier om å hogge ved lokalt ved hytta. Forbruket har ligget på en drøy favn årlig. På noe lenger sikt ser vi at det kan bli aktuelt å kjøre inn ved også til Sørmyrseter.

Bilde 6: Styggemannshytta ligger i 872 meters høyde på toppen av Styggmann. Hytta er en uisolert steinbu som holdes låst.
Foto: Fylkesmannen i Telemark..

Forvaltningsmål

Bruken av eksisterende hytter og båtopplag skal videreføres på samme nivå som tidligere så lenge dette ikke strider mot vernebestemmelsene.

Bestemmelser

§ 3 Vernebestemmelser

6. Etablering av nye båtplasser er forbudt.

Bestemmelsene i verneforskriftene § 3 pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

17. Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg, jf. egen liste som inngår som en del av forvaltningsplanen.

18. Videreføring av båtopplag som er i bruk på fredningstidspunktet, jf. egen liste som inngår som del av forvaltningsplanen i medhold av § 7.

§ 5 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med formål nevnt i:

- § 4 punkt 9 a og b*
- § 4 punkt 14*
- § 4 punkt 17*
- § 4 punkt 19*
- § 5 punkt 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 og 19.*

3. Transport av varer, utstyr og ved til hytter og setrer.

5. Gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade, innenfor opprinnelig størrelse.

6. Ombygging av bygninger innenfor opprinnelig størrelse.

15. Uttak av trevirke for restaurering av bygninger i verneområdet.

Retningslinjer

Vanlig vedlikehold og restaurering av eksisterende bygg og anlegg er tillatt. Ombygging og uttak av virke til ombygging/vedlikehold er søknadspliktig. Gjenoppføring er søknadspliktig både i henhold til verneforskrift og plan- og bygningsloven. Det er tillatt å bruke stedegent granvirke til tradisjonelle taktekkestikker på seterbygninger. Virkestrær plukkes ut etter søknad til forvaltningsmyndighet. Hvis det er tvil om hva som er vanlig vedlikehold, skal eier avklare dette med forvaltningsmyndigheten.

Forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne gi tillatelse til å ta tømmer/emner til restaurering, jf § 5 pkt. 15. Transport av slikt virke med motorredskap må godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf § 5 pkt 2.

Tillatelse til å ta tømmer/emner, samt transport vil bli vurdert strengt med hensyn til type treslag og transportstrekning. Dersom restaureringsobjektet er i utkanten av verneområdet bør det vurderes om transport av materialer utenfra er å foretrekke. Materialene som skal brukes må være naturlige for området, altså ikke fremmede treslag. Innendørs restaurering innen rammene av opprinnelig størrelse omfattes ikke av verneforskriften.

Etter søknad til forvaltningsmyndighetene kan det gis tillatelse til snøskutertransport for frakt av forbruks- og vedlikeholdsmateriell, propan og ved jf § 5 pkt. 3. Det kan gis flerårige tillatelser, med begrensinger i antall turer. Det kan også være aktuelt å vurdere helikopter ved større transporter. Barmarkskjøring vil normalt ikke bli tillatt, annet enn eventuelt på eksisterende veger.

Væske fra biologiske toaletter kan ledes ut i terrenget, men ikke direkte i bekk.

Tiltak

Alle bygninger og båtopplag inne i verneområdet er vist i kartet og vedleggene 7.6 og 7.7 jf § 7 i verneforskriften.

3.5. Demninger, kraftutbygging, skogsbilveger og traktorveger

Status

Demninger

Inne i verneområdet er det enkelte demninger av ulike alder og funksjonsevne (vedlegg 7.9 og kart). Noen er solide demninger av god kvalitet, så som ved Store og Vesle Stølevann. Andre steder dreier det seg om eldre demninger som har utspilt sin praktiske funksjon – men som utgjør kulturminner. Dammen ved Vesle Stølevann ligger utenfor naturreservatet, men største delen av vannet ligger innenfor. Kongsberg Energi driver demningen i Store Stølevann. De har behov for skuterkjøring vinterstid for å kunne betjene damluken og for vedlikehold av anlegget.

Bilde 7. Steindam i Fagervann, Kongsberg kommune. Registrert som nyere tids kulturminne.
Foto: Fylkesmann i Telemark.

Kraftutbygging.

Flere vann som ligger helt inne eller delvis inne i reservatet er oppdemt eller påvirket av vannkraftutbygging ved vernetidspunktet. I Telemark gjelder dette Eiangen og Ålbogatjern. I Buskerud gjelder det Store og Lille Stølevann.

Løvenskiold Fossum har planer om videreutvikling av eksisterende vannkraftreguleringer, det såkalte Fjellet kraftverk, med overføring av vann fra Grantjern til Sommarsetermyr. Her skal det etableres et nytt tjern og vannet skal renne gjennom en tunell over til utløpsbekken fra Sondalsvann. Herfra er det planlagt at vannet skal renne naturlig ned i Ålbogavann og føres gjennom tunell til en kraftstasjon i Godal. Hvis denne planen realiseres så vil reservatet bli berørt både ved Sommarsetermyr, ved overføring til Sondal og ved Ålbogatjern. Oppdemming av Sommarsetermyr kan bli et restaureringstiltak av våtmarksområde i et grøfta og planta myrområde uten særlig skogverdi.

Traktorveger

Det er et mindre antall traktorveger som går inn i verneområdet (vedlegg 7.9 og kart). Dette er veger som ikke er egnet for kjøring med vanlig bil og de ble tidligere brukt i forbindelse med skogbruk og annen utmarksnæring. En veg på Fritzøe skogers eiendom har tidligere blitt karakterisert som bilveg, men er ikke benyttet til det siden 1980-tallet. Den ble da brukt til utkjøring av tømmer på snøpakket vinterveg. I den forbindelse ble det på noen strekninger planert med gravemaskin. Grunnlaget for bruken av vegen er nå borte som følge av vernet og vegen vil ikke bli opprettholdt eller brukt som bilveg. I forvaltningsplanen blir denne vegen betraktet på lik linje med øvrige traktorveger i verneområdet.

Skogsbilveger

Det er få strekninger innenfor verneområdet med status som skogsbilveg. En liten strekning går gjennom verneområdet fra Grantjern til Eiangen. Forskriften gir generelt unntak for kjøring på denne vegen og parkering ved Eiangen for transport til hytter jf § 4 pkt 5. I tillegg tillates nødvendig kjøring og parkering for grunneier og andre brukere med kjøretillatelse fra grunneier. § 4 pkt 6 gir generelt unntak for nødvendig kjøring på eksisterende skogsbilveger og traktorveger på enkelte eiendommer i Sauherad. I følge tilgjengelig kartgrunnlag er det kun en liten strekning sør for Nordvollstulen som har status som skogsbilveg, øvrige veger i området fremgår som traktorveger innenfor verneområdet.

Forvaltningsmål

Eksisterende traktorveger kan fortsatt brukes til nærmere angitte formål så lenge dette ikke strider mot vernebestemmelsene. Demninger kan vedlikeholdes, jf § 4 pkt 19.

Bestemmelser

§ 4. Generelle unntak.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-4 er ikke til hinder for:

4: Nødvendig kjøring på skogsbilveg/traktorveg i forbindelse med tilsyn med dyr på beite og uttransport av felt storvilt. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.

5: Nødvendig kjøring på skogsbilveg for transport til eksisterende hytter ved Eiangen, samt parkering på anviste plasser.

6: Nødvendig kjøring på eksisterende skogsbilveger og traktorveger, over eiendommer gnr./bnr. 12/4, 13/1, 15/1,2 og 18/1 i Sauherad, for alle som har rettigheter til bruk av vegen på vernetidspunktet. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.

Bestemmelsene i verneforskriftens § 3 pkt 1-3 er ikke til hinder for

9a. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og av det omsøkte Fjellet kraftverk.

Bestemmelsene i verneforskriftene § 3 pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

19. Vedlikehold av veger og dammer listet opp med gnr./bnr. i eget dokument til forvaltningsplanen i medhold av § 7.

§ 5 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

19. Etablering av nedgravd utløpsrør ra tunellopning til Sondalsbekken i forbindelse med eventuell utbygging av Fjellet kraftverk.

Retningslinjer

Motorferdsel i verneområdet skal begrenses til et minimum. Det skal utøves en streng dispensasjonspraksis. For at traktorveger skal kunne vedlikeholdes, må de ha et lovlig bruksformål etter verneforskriften. Traktorveger er normalt bygd som driftsveger i

forbindelse med skogsdrift, noe som ikke lenger er tillatt i verneområdene. Behov for bruk og vedlikehold av traktorveger vil derfor i mange tilfeller falle bort.

Vedlikehold vil være begrenset til å gjelde arbeid for å opprettholde vegens standard og vegklasse. Dette kan omfatte arbeid som rydding av vegetasjon i vegen og vegskråningene. rensk av grøfter og grusing dersom vegen er gruset. Reparasjoner på grunn av flom og som er av en slik karakter at det kun skal tilbakeføre vegen til dagens standard, så trenger en ikke søke så lenge det ikke blir gjort masseuttak fra det freda området. Større tiltak, helt nye grøfter vil komme inn under oppgradering og trenger dispensasjon, jf. verneforskriften § 5 pkt. 18. Tiltakene vil normalt bli tillatt dersom de ikke strider mot verneformålet. Hvis en er i tvil kontaktes vedkommende Fylkesmann.

Oppgradering av vegklasse omfattes derimot ikke av denne bestemmelsen, så Fylkesmannen har ikke hjemmel til å tillate ombygging fra traktorveg til skogbilveg.

Bruk og vedlikehold er generelt tillatt for de demningene og kraftanleggene som er i bruk. Til nødvendig motorferdsel for drift og vedlikehold av energianlegg vil det kunne gis flereårige tillatelser.

Tiltak

Alle demninger og traktorveger inne i verneområdet vises i kartet og vedlegg 7.9 jf § 7 i verneforskriften. Planlagte tiltak i forbindelse med Fjellet kraftverk er også vist på kartet.

3.6. Jakt, fangst og fiske

Status

Det er lange tradisjoner for jakt og fiske i Skrim og Sauheradjella. Fra å være en nødvendig kilde til mat har disse aktivitetene nå blitt fritidsaktiviteter. Elgjakta representerer fortsatt en betydelig økonomisk verdi med sin kjøttavkastning. Hjortejakta forventes å få større betydning etter hvert. Storviltjakta setter krav til å frakte kjøttet effektivt ut av terrenget.

Småviltjakta (rådyr, hare, bever, skogsfugl og lirype) har ikke så stor økonomisk betydning, men representerer en betydelig rekreasjonsverdi. Fellefangst etter mår og mink er begrenset.

Fiske representerer også en stor rekreasjonsverdi, og en rekke vann blir kalket og skjøttet. I dag er det ørret i de fleste av vannene, også i mange av de vannene som ble regnet som tomme på grunn av forsuring. I Store Stølevann er det sik. Tilgangen til fritidsfiske sikres gjennom fiskekortsalg fra fiskelagene i området. For de vann som kalkes med offentlige tilskudd er det et krav om at allmennheten får tilgang til fritidsfiske gjennom fiskekortsalg eller fritt fiske.

Flere jeger- og fiskerforeninger har sine jakt- og fiskeområder inne i naturreservatet. Noe næringsvirksomhet fra grunneiersiden kan være forbundet med salg av jakt- og fiskekort med tilhørende overnattingstilbud.

Forvaltningsmål

Jakt, fangst og fiske kan utøves som tidligere, etter bestemmelser i viltloven og lakse- og innlandsfiskeoven.

Bestemmelser

§ 3 Vernebestemmelser

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.

4. Motorferdsel er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

§ 4 Generelle unntak.

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-4 er ikke til hinder for:

3. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med bruk av motorbåt og lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.

4. Nødvendig kjøring på skogsbilveg / traktorveg i forbindelse med tilsyn med dyr på beite og uttransport av felt storvilt. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-3 er ikke til hinder for:

11. Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.

12. Oppsetting og bruk av mobile jakttårn for storviltjakt.

14. Utsetting av saltsteiner til beitedyr og hjortevilt.

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

9. Bruk av reservatet i miljøtilpasset reiselivsvirksomhet i samsvar med godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.

12. Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk, herunder gjennomføring av kalking i samsvar med godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.

Retningslinjer

Traktorveger som kan brukes til uttransport av fisk og felt storvilt vises i kartet, jf § 4 pkt 4. Lett terrenggående beltekjøretøy er generelt tillatt til utkjøring av felt vilt. Kvister og mindre tennung og kratt kan ryddes i gamle sleper eller driftsveger for å komme fram ved utkjøringen.

Mobile jakttårn kan stå oppe i jaktseasonen, men må fjernes utenom dette tidsrommet. I skuddfeltet ved slike jakttårn kan det ryddes kvister og mindre kratt, men det er ikke tillatt å hogge større trær.

Det er også tillatt å holde ved like skytefelt/sektorer på eksisterende elgposter ved at en fjerner kvister og mindre kratt med øks eller kniv. Det skal utvises et forsiktig skjønn av den enkelte jeger. Nye poster som krever at trær felles med motorsag kan ikke tillates.

Kalking kan kun utføres i vann som allerede hadde en etablert kalkingsplan i offentlig regi på vernetidspunktet. Det skal ikke startes opp kalking av andre vann. Ukalkede vann har betydning som referanse vann i forhold til biologisk mangfold. Utsetting av fisk, som regel ørret, kan fortsette der det allerede er påbegynt og fortsatt er faglig påkrevd. Jevnlig utsetting av ørret i vann uten naturlig rekrutteringsmuligheter for denne arten tillates ikke. Utsetting av fisk skal være et midlertidig tiltak for å gjeninnføre en naturlig art som har forsvunnet på grunn av forsurening. Søknader om kalking og utsetting av fisk behandles av forvaltningsmyndigheten både etter innlandsfiskeloven og verneforskriften.

Tiltak

Videreføring av eksisterende jakt- og fisketradisjoner krever ingen tiltak utover vanlig oppsyn for å påse at bestemmelser etter viltloven og lakse- og innlandsfiskeloven følges.

Eksisterende kalkingstiltak videreføres så lenge det er et faglig dokumentert behov for dette. Dette innebærer også kjemiske og biologiske undersøkelser for å dokumentere effekten av kalkingstiltakene.

Eventuelle fremmede arter bør kartlegges og om mulig fjernes eller begrenses.

Dersom ikke annet er avtalt med grunneier, skal det ikke settes opp gapahuker eller anlegges faste bålplasser i reservatet. Slike tiltak vil lett føre til at trær må hogges og til sterk slitasje på vegetasjon. Dette er tiltak som fortrinnsvis skal legges utenfor reservatet.

3.7. Andre interesser

Status

Forsvarets bruk av Skrim og Sauheradjella har til nå foregått i begrenset omfang og geografisk utstrekning. Gjennomkjøring i Grasdalen – Skrimsdalen med kjøretøyer i forbindelse med vinterøvelser kan forekomme. Det har også forekommet noen spesielle aktiviteter slik som fjellklatring og overlevelseskurs på fjellplatået i Skrim, og en og annen tilfeldig vandring gjennom området i forbindelse med øvelser. Militær lavtflygning har vært tillatt i Sondalsfjell naturreservat fram til nå, men er ikke tatt med i gjeldende forskrift.

Forvaltningsmål

Det bør ikke gjennomføres vanlige øvelser i verneområdet. Forvaltningsmyndigheten vil føre en restriktiv dispensasjonspraksis.

Bestemmelser

§ 4 Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- 1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.*

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

- 1. Nødvendig øvingskjøring for formål nevnt i § 4 punkt 1*

Retningslinjer

Militær operativ virksomhet er unntatt fra reglene i den enkelte vernebestemmelse for naturvernområder i Norge. Militær operativ virksomhet omfatter i fredstid all militær virksomhet som er nødvendig for å planlegge, forberede og gjennomføre:

- Overvåking av land-, sjø- og luftterritoriet.
- Forsvarsplaner herunder feltbefestninger, anlegg for installasjoner og stridsmidler.
- Beredskapstiltak herunder utrykningsøvelser med militære styrker.
- Støtte til det sivile samfunn og politi som krever innsetting av styrker.
- Rene militære operasjoner i spesielle situasjoner herunder søk og redningstjeneste.

Forsvarsdepartementet har uttalt at vanlige øvelser ikke omfattes av ovenfornevnte unntak (Forsvarets overkommando). Programmerte øvelser samt trening som ikke tar i bruk faste stridsanlegg er i denne sammenheng er å regne som vanlige øvelser.

Tiltak

Forsvaret vil fortsatt ha mulighet til å søke om dispensasjon for programmerte øvelser i Skrim og Sauherad fjella naturreservat, men Fylkesmennene bør føre en åpen dialog med Forsvaret for å søke å minimalisere behovet for øvingsaktivitet i verneområdet.

Swartsonetjuka (*Phellinus nigrolimitatus*)

Duftskinn (*Cystostereum murrayi*)

To sjeldne sopper som er påvist flere steder (Begge med status NT i Rødlista 2010) Foto: FORAN

4. Forvaltningsoppgaver og tiltak

4.1 Forvaltningsmål

Verneformålet for Skrim og Sauherad fjella naturreservat er å bevare et stort og sammenhengende skogområde der store deler er urørte eller tilnærmet urørte, som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser i skog. Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av sin størrelse (Verneforskriften § 2).

Forvaltningen av Skrim og Sauherad fjella naturreservat skal foregå på en slik måte at

- ✓ det skapes forståelse og respekt for vernet
- ✓ vegetasjon og dyreliv i området bevares og utvikler seg gjennom naturlige prosesser uten særlig påvirkning av menneskelige inngrep
- ✓ det enkle og tradisjonelle friluftslivet kan videreføres
- ✓ all ferdsel skjer varsomt med hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner
- ✓ grunneiere og rettighetshavere kan bruke, drifte og vedlikeholde anlegg som for eksempel hytter, setre, traktorveger, stier, skiløyper, dammer og kulturminner i tråd med vernet
- ✓ kunnskapsnivået om naturverdier i området økes for bedre forvaltning av området

Informasjonstiltak / merking

Informasjonsplakater med kart er montert på åtte landemerker ved de store innfartsårene, samt på mindre skilt flere steder omkring reservatet. Informasjonspunkta er vist på

kartvedleggene. I tillegg settes det opp naturreservatskilt der stier og løyper krysser vernegrensen.

Bilde 8 og 9: 8 landemerker med informasjonsplakater er satt opp på sentrale innfartsårer omkring naturreservatet. Plakatutformingen følger DN's mal for plakater i verneområder. Foto: Per Øyvind Gustavsen

4.2 Bevaringsmål

Bevaringsmål definerer den tilstanden en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål er en presisering av forvaltningsmål knyttet til naturkvaliteter, og skal være målbart. Det er utarbeidet bevaringsmål med tilhørende tilstandsvurdering, aktuelle trusler og forslag til overvåking og tiltak for følgende naturkvaliteter: setervoller, gammel barskog, hekkende rovfugl og fremmede arter. Flere av naturkvalitetene er ikke tilfredsstillende kartlagt, og derfor foreløpig ikke avgrenset på kart.

Setervoller

Tilstand

Naturkvaliteter på de gamle setervollene er ikke undersøkt spesielt. Det må antas at arealene med åpne setervoller er mye mindre i dag enn for få tiår siden, som følge av opphørt beite og slått og etterfølgende gjengroing. Eksakt areal av åpne setervoller er ikke kjent per i dag. Det kan forekomme rester av beite- eller slåttebetinget artsmangfold på de delene som er blitt holdt åpne.

Trusler

- Gjengroing
- Feil skjøtsel (gjødsling, bruk av feil type redskap, sprøyting).

Bevaringsmål

- Arealene med åpne setervoller opprettholdes minimum som i dag.
- Bestander av eventuelle slåtte- og beitebetingede plantearter som eksempelvis søstermariehånd opprettholdes minimum på dagens nivå, eller økes noe.

Overvåking

- Nykartlegging av setervoller med arealavgrensning og undersøkelser av flora.
- Oppfølgende kartlegging på prøveflater/ruteanalyser.

Tiltak

- Det skal gjennomføres en kartlegging av verneverdiene på gamle setervoller. Registreringene skal innholde forslag til framtidig skjøtsel i tråd med bevaringsmålet.

Gammel barskog

Tilstand

Deler av verneområdet har gammel barskog med en del innslag av død ved, en viss kontinuitet i forekomsten av død ved og variasjon i nedbrytingsgraden av død ved, og naturskogsliknende skogstruktur. Flere rødlistearter tilknyttet død ved og urskogsliknende miljøer er påvist, spesielt knyttet til gran (f eks huldrestry, dråpekjuke og lappkjuke).

Brannpåvirkning må anses som en naturlig del av dynamikken i en naturskog. Tidligere tiders skogbranner var med på å skape mange verdifulle miljøelementer i skogen. Det er likevel ikke aktuelt at en eventuell skogbrann skal få utvikle seg fritt i reservatet. Nærheten til utenforliggende skog og faren for skade på hytter, setre og andre verdier gjør at en skogbrann i dette reservatet vil bli vurdert etter de samme prinsipper som ellers.

Trusler

- Hogst

Bevaringsmål

- Areal med gammel barskog skal opprettholdes eller økes.

Overvåking

- Flybilder benyttes til overvåking, eventuelt supplert med prøveflater med måling av naturskogskarakter etter Landsskogstakseringens definisjon.

Tiltak

- Fri utvikling.

Hekkende rovfugler

Tilstand

Det er kjent at kongeørn og vandrefalk har hekket i området. Det er usikkert om området også er hekkelass eller mulig hekkelass for hønehaug og hubro, eller andre rovfuglarter.

Trusler

- Forstyrrelser i hekketida

Bevaringsmål

- Bestandene av hekkende rovfugler som kongeørn, vandrefalk, hubro og hønehaug skal opprettholdes minimum på dagens nivå.

Overvåking

- Overvåking av kjente hekkelasser for aktuelle rovfuglarter.
- Overvåking av ferdsel dersom kjente hekkelasser ligger i nærheten av mye beferdede områder, og forstyrrelse fra folk vurderes som en mulig trussel.

Tiltak

- Informasjon til allmennheten om hekkende rovfugl og sårbarhet.
- Kanalisering av ferdsel.
- Revisjon av sti – og løypenett hvis det er konflikt med hekkeplasser for særskilt sårbare arter. (f.eks. hubro).
- Etablering av eventuelle erstatningslokaliteter.

Fremmede arter

Tilstand

Det er ikke kjent forekomster av fremmede eller ikke stedegne arter per i dag, men det er sannsynlig at ulike fiskearter har blitt satt ut flere steder både i eldre tider og i nyere tid.

Trusler

- Bevisst utsetting/flytting av arter, bl.a. av fisk
- Naturlig spredning av fremmede arter, bl.a. som frø

Bevaringsmål

- Fremmede arter eller arter som ikke har naturlige forekomster i området skal ikke forekomme, og stedegne arter av f eks fisk skal ikke flyttes til nye levesteder.

Overvåking

- Eventuell oppfølging/feltregistrering av kjente forekomster av fremmede arter etter egnet metodikk.

Tiltak

- Eventuelle forekomster av fremmede arter fjernes.
- Informasjon til allmennheten om forbud mot utsetting/flytting av arter, særlig tilknyttet vann.

Grov furulåg øst for Korstjern i Skrimfjella. Foto: FORAN

4.3 Skjøtselstiltak

Restaurering av plantefelt og grøfta våtmark

Skogen i verneområdet skal sikres en naturlig utvikling uten inngrep. Skjøtsel vil derfor kun unntaksvis være aktuelt for å oppfylle verneformålet. I deler av området er det plantefelt som i de nærmeste tiårene vil utvikle seg til tette monokulturer av gran. Dette strider mot verneformålet og plantefeltene bør tynnes eller fjernes raskest mulig. Fremmede treslag bør fjernes raskt, da disse kan ha uheldig påvirkning på det naturlige plantelivet.

I områder der deler er grøftet, kan det være aktuelt å gjenfylle disse. Alt dette må i hovedsak ses på som restaureringstiltak som fram til nå ikke har vært vanlig å utføre i naturreservat. Restaureringstiltakene bør utføres med skogfaglig kompetanse og fokus på økologisk skjøtsel.

Kalking av ferskvann

Verneområdet har som landsdelen for øvrig blitt påvirket av sur nedbør i mer enn 100 år. For å kompensere for tap av biologisk mangfold i ferskvann har mange innsjøer blitt kalket på ulike måter, i de seneste årene fortrinnsvis med helikopter. Utsetting av ørret til erstatning for tapte fiskebestander er utført flere steder.

Kalking med helikopter kan videreføres der dette var påbegynt ved vernetidspunktet. Omfanget av dette skjøtselstiltaket forventes å avta gradvis de kommende årene som følge av mindre sur nedbør. Overvåking av vannkvalitet, og biologiske undersøkelser i ferskvann er nødvendig for å kvalitetssikre tiltakene. Så snart det viser seg faglig forsvarlig skal kalking reduseres i omfang, eller avsluttes.

Kalkingslokalitetene i verneområdet bør gis spesiell oppmerksomhet siden kalking krever dispensasjon for selve tiltaket, samt motorferdsel i verneområdet. Det bør utarbeides en egen handlingsplan for kalking i verneområdet som tar sikte på å minimalisere tiltaket innenfor kalkingsfaglige rammer.

4.4 Tiltaksplan

Tabell 1: Tiltaksplan - Kostnadsestimater er oppgitt i 1000 kr, eks moms. Det er ikke angitt kostnadsestimater for uprioriterte tiltak.

Prioritet	Type tiltak	Tiltak	Ansvar	2012	2013	2014	2015	2016
1	T	Oppsetting av mindre informasjonstavler	SNO	20'				
2	T	Merking av stier/løyper; materiell	SNO	25'				
3	T	Vedlikehold av informasjonspunkt	SNO	15'				15'
4	F	Kartlegging av fremmede arter (bl.a. treslag og evt fisk) ⁴	FM		30'			
5	S	Avgrensing, merking og innmåling av rydde - soner rundt hytter og setervoller	FM	50'				
6	I	Informasjonsmateriell om verneverdiene	FM	50'	50'			
7	T	Plan for tiltak i stier og på våte partier	FM	50'	20'	20'	20'	
8	O	Kartlegging av grøfter	FM			15'		
9	O	Nykartlegging av setervoller	FM				30'	
-	S	Evt. slått av setervoller	FM					
-	O	Overvåking av setervoller	FM					
-	S	Restaurering av setervoller	FM					
-	O	Kartlegging av gammel barskog ved flyfotografering	FM					
-	I	Informasjonsmateriell om hekkende rovfugl	FM					
SUM				210'	100'	35'	50'	15'

Type tiltak:

O = overvåking og kartlegging S = skjøtsel I = informasjon T = tilrettelegging F = tiltak mot fremmede arter

⁴ Eventuelle funn må følges opp med tiltak

5 Forvaltning og oppsyn

5.1 Roller og ansvar

Fylkesmennene i Telemark og Buskerud

Fylkesmennene i Telemark og Buskerud er forvaltningsmyndighet for sin del av naturreservatet med ansvar for forvaltningen av verneområdet, herunder verneforskrift, behandling av dispensasjoner og utarbeiding og oppfølging av forvaltningsplan.

Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet har et overordnet ansvar og koordinerende rolle. MD har ikke ansvar for informasjon om det enkelte verneområde.

Direktoratet for naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning er øverste fagmyndighet for naturvern i Norge, og har myndighet til å overprøve Fylkesmannens avgjørelse.

Statens Naturoppsyn (SNO)

Statens Naturoppsyn er statens organ for å gjennomføre oppsyn og skjøtsel i verneområder etter naturmangfoldloven. SNO utfører oppdrag i naturreservatet etter avtale med Fylkesmannen.

Telemark og Buskerud Fylkeskommuner

Fylkeskommunen har et overordnet ansvar for å sikre nasjonale og regionale kulturminneinteresser. De har også ansvaret for friluftsliv og forvaltning av høstbare viltarter og innlandsfisk.

Kommunene

Skien kommune, Sauherad kommune, Notodden kommune og Kongsberg kommune er myndighet etter plan- og bygningsloven som regulerer arealbruken i og utenfor verneområdet. Kommunen skal godkjenne tiltak innenfor verneområdet som krever godkjenning etter plan og bygningsloven og motorferdselsloven

Rådgivende utvalg

Rådgivende utvalg for Skrim og Sauheradjella naturreservat ble konstituert den 9. september 2009. Utvalget skal bidra til god forvaltning av reservatet og gi vernemyndigheten råd i saker som berører avveining mellom verneformål og grunneierinteresser. Det skal spesielt ha fokus på saker som berører forvaltningsplan som skal godkjennes i samsvar med verneforskriftens § 7. Vedtekter for rådgivende utvalg i vedlegg 7.2.

Grunneiere

Grunneiere i verneområdet har eiendoms- og bruksrettigheter i verneområdet. Bestemmelser i verneforskrift og presiseringer i forvaltningsplan beskriver begrensninger i bruksrettigheter.

Frivillige organisasjoner

En lang rekke frivillige organisasjoner har tilknytning til verneområdet. Turistforeningene har hytter for overnatting samt merker stier og løyper. Jeger- og fiskerforeninger høster av vilt- og fiskeressursene, samt deltar aktivt i kultiveringsarbeid. Vel- og hytteeierforeninger til hytteområder omkring verneområdet representerer dagsturbrukere av området. Lokale historielag tar vare på og formidler kunnskap om historiske verdier i området. Følgende frivillige organisasjoner har interesser i verneområdet:

- Telemark Turistforening
- Kongsberg og omegns Turistforening
- Larvik og Omegn Turistforening
- Tønsberg Turistforening
- Naturvernforbundet i Buskerud
- Naturvernforbundet i Telemark
- Røde kors
- Notodden Turlag
- Grenland sportsfiskere
- Kongsberg JFF
- Notodden JFF
- Sauherad JFF
- Siljan JFF
- Skien JFF
- Telemark JFF
- Ytre Sandsvør JFF
- Larvikmarkas Fluefiskerforening
- Omholtfjell Fiskerlag
- Breiset Hyttevel
- Raje og Skrim Velforening
- Skrim Hytteeierforening
- Siljan Historielag
- Ytre Sandsvør historielag

5.2 Forvaltning

Fylkesmennene i Telemark og Buskerud skal i utgangspunktet håndtere saker som gjelder eget fylke. I grensetilfeller eller ved større saker involveres begge.

Det bør gis flerårige tillatelser/dispensasjoner der det er naturlig og viktig for brukernes forutsigbarhet. Eksempler på dette er snøskutertransport av forbruksmateriell til turistforeningshytter og kultivering av fiskevann. For andre tiltak som er av mer engangskarakter gis tillatelse/dispensasjon til enkelttiltak med tidsavgrensing.

Kopi av dispensasjoner skal sendes Direktoratet for naturforvaltning, berørt kommune, Statens naturoppsyn og nabo-Fylkesmann på vanlig måte.

Det er ikke hjemmel for å kreve at grunneiers tillatelse skal foreligge før søknad om tillatelse til motorferdsel i utmark behandles av kommunen, eller at dispensasjon for motorferdsel etter verneforskriften behandles av Fylkesmannen.

5.3 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) ble vedtatt opprettet 25. oktober 1996, med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996. SNO's lokalkontor på Rødberg har ansvaret for naturoppsyn og skjøtsel i Skrim og Sauheradfjella naturreservat. Statens naturoppsyn Skien vil også være en naturlig samarbeidspartner og bistår jevnlig SNO Rødberg med oppsynsvirksomheten i området. Grunneiere eller innleid hjelp kan utføre oppgaver på vegne av SNO.

5.4 Revisjon av forvaltningsplan

Det normale er at en forvaltningsplan skal rulleres først etter 10 år. Flere grunner taler for at første rulling i dette området er ønskelig allerede etter fem år. Her kan nevnes følgende:

- Behov for gjennomgang av kalking og kultiveringsplan
- Nye kart etter oppmåling av jordskifteretten vil foreligge i 2012
- Evt. justering av bevaringsmål / tiltak som følge av overvåkning
- Ny tiltaksplan etter fem år
- Ny plan bør derfor gjelde fra 2016 men revideres i 2015

Hakkemerker av tretåspett i Skrimsdalen. Foto :FORAN

6. Referanser/Litteraturliste

Anderson, M. & Bratt, S.G. 2005: Rapport fra naturfaglige registreringer i Skrimfjella landskapsvernområde og to områder i anslutning til det. FORAN AB 2005.

Artsdatabanken: Norsk rødliste 2010.

Bengtsson, O., Bengtsson, V., Bratt, S.G. & Lindholm, M. 2005: Rapport fra naturfaglige registreringer av skog i Skrimfjella – området. FORAN AB og Pro Natura 2005.

Braaten, T. 1978: Den gamle stulen. Fotodokumentarisk skildring frå Sauherad kring hundreårsskiftet. Foto av Thiman Børhum. Utgitt av Sauherad kulturstyre i 1978.

Dahl, K. 1996: Naturverdier i tre reservater i Telemark fylke. [Siste Sjanse notat.](#)

DN 27-2006: DN-håndbok 27-2006:Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv, [ISBN 82-7072-698-2](#)

DN 17-2008: DN-håndbok 17-2008: Områdevern og forvaltning, [ISBN \(pdf\): 978-82-7072-765-0](#)

DNT, KF og FL 2009: Merkehåndboka - Håndbok for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet, skogen og langs kysten. Utgitt av Den Norske Turistforening (DNT), Forbundet KYSTEN (FK) og Friluftsrådernes Landsforbund (FL) [weblink](#).

Forsvarets overkommando: Brev til Direktoratet for naturforvaltning, datert 7. januar 1997, om militær operativ virksomhet i vernede områder.

Fylkesmannen i Buskerud 2000. Verdier i Skrimfjellområdet i Kongsberg kommune i Buskerud og Sauherad og Skien kommuner i Telemark. Utgitt av Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med Norges vassdrag- og energidirektorat. [VVV-rapport 2000-10.](#) Trondheim 49 sider, 4 kart + vedlegg 49 s.

Lauritzen, B.E. 2006: Sti- og løypeplan for Skrim og Sauheradfjella naturreservat – tilrådning. Publisert av Fylkesmennene i Telemark og Buskerud 23.09.08.

MD rundskriv T-3/07. Rundskriv, 28.06.2007.
[Om lov om friluftslivet av 28. juni 1957 nr. 16](#)

Svalastog, D. og Korsmo, H. 1995: Inventering av verneverdig barskog i Buskerud. NINA oppdragsmelding 360. Link til; [Finnvoll dalen](#) og [Skrimfjella](#).

Verneplan for Skrimfjella 1999: Fylkesmannen i Buskerud, Miljøvern avdelingen – høringsutkast august 1999.

[www.lovdata.no:](#) [FOR 2008-12-19 nr 1448:](#) Forskrift om verneplan for skog. Vedlegg 3. Skrim og Sauheradfjella naturreservat, Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien kommuner, Buskerud og Telemark

[www.lovdata.no:](#) <http://www.lovdata.no/for/lf/mv/xv-20021108-1283.html>: FOR 2002-11-08 nr 1283: Forskrift om verneplan for Skrim, vedlegg 2, vern av Skrimfjella landskapsvernområde, Kongsberg kommune, Buskerud

7. Vedlegg

7.1 Verneforskrift

FOR 2008-12-19 nr 1448: Forskrift om verneplan for skog. Skrim og Sauheradjella naturreservat, Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien kommuner, Buskerud og Telemark

Forskrift om verneplan for skog. Skrim og Sauheradjella naturreservat, Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien kommuner, Buskerud og Telemark. Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 19. desember 2008 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.:

Kongsberg kommune: 40/6, 42/4, 42/5, 42/6, 42/7, 42/8, 42/10, 43/1, 46/1, 46/3, 46/4, 46/5, 47/2, 47/3, 47/4, 48/1, 48/5, 48/6, 52/1, 52/2, 53/19, 54/1, 54/2, 57/3, 57/6, 58/12, 58/13, 58/14, 60/2, 64/1, 64/6, 65/1, 65/3, 66/3, 67/2,3, 88/1, 89/12, 90/1,2, 90/3, 90/4, 90/20, 93/1, 93/3, 94/4, 95/1, 97/1, 98/5, 98/6, 98/7, 98/11, 102/7, 103/2, 103/56, 116/1 og sameiet bestående av gnr./bnr. 48/3, 51/1, 52/1 og 52/2.

Notodden kommune: 45/3 og 45/6.

Sauherad kommune: 12/4, 13/1, 15/1, 15/2, 15/124, 18/1, 18/2, 24/1, 24/22, 24/27, 24/33, 27/1, 27/5, 27/11, 27/12, 27/24, 27/28, 32/1, 32/3, 33/1 og 33/2.

Skien kommune: 23/1.

Naturreservatet består av tre delområder, Skrim-Sauheradjella, Sveinsbufjell og Våtkleiv vest, og dekker et totalareal på ca. 123 351 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:80 000 datert Miljøverndepartementet desember 2008. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Kongsberg, Notodden, Sauherad og Skien kommuner, hos Fylkesmannen i Buskerud og Fylkesmannen i Telemark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og sammenhengende skogområde der store deler er urørte eller tilnærmet urørte, som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser i skog. Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av sin størrelse.

§ 3. Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

- I. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav), eller deler av disse fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing er forbudt.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg, gjerder eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker eller lignende, framføring av luftledninger, jordkabler, kloakkledninger, bygging av veger, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling eller lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Forsøpling er forbudt. Oppstillingen er ikke uttømmende.
4. Motorferdsel er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.
6. Etablering av nye båtplasser er forbudt.
7. Bruk av sykkel, hest og kjerre, samt ridning er forbudt utenom på eksisterende veger og traseer som er godkjent i forvaltningsplan, jf. § 7.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-4, er ikke til hinder for:

2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøringen.
3. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med bruk av motorbåt og lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.
4. Nødvendig kjøring på skogsbilveg/traktorveg i forbindelse med tilsyn med dyr på beite og uttransport av felt storvilt. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.
5. Nødvendig kjøring på skogsbilveg for transport til eksisterende hytter ved Eiangen, samt parkering på anviste plasser.
6. Nødvendig kjøring på eksisterende skogsbilveger og traktorveger, over eiendommene gnr./bnr. 12/4, 13/1, 15/1, 2 og 18/1 i Sauherad, for alle som har rettigheter til bruk av vegen på vernetidspunktet. Vegene skal kartfestes i forvaltningsplanen.
7. Nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det snarest mulig i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
8. Preparering av skiløyper godkjent i forvaltningsplan i medhold av § 7.

Bestemmelsene i § 3, pkt. 1-3, er ikke til hinder for:

9.
 - a) Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og av det omsøkte Fjellet kraftverk.

- b) Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til fredningsformålet.
- 10. Sanking av bær og matsopp.
- 11. Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
- 12. Oppsetting og bruk av mobile jakttårn for storviltjakt.
- 13. Beiting.
- 14. Utsetting av saltsteiner til beitedyr og hjortevilt.
- 15. Bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk.
- 16. Rydding, merking og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, klopper, bruer og gamle ferdselsveger, oppsetting av skilt og lignende godkjent i forvaltningsplan, jf. § 7.
- 17. Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg, jf. egen liste som inngår som del av forvaltningsplan i medhold av § 7.
- 18. Videreføring av båtopplag som er i bruk på fredningstidspunktet, jf. egen liste som inngår som del av forvaltningsplan i medhold av § 7.
- 19. Vedlikehold av veger og dammer listet opp med gnr./bnr. i eget vedlegg til forvaltningsplan i medhold av § 7.
- 20. Vegetasjonsrydding og skjøtsel for å holde opprinnelige setervoller åpne, samt rydding og skjøtsel av hyttetomter, listet opp med gnr./bnr. i eget vedlegg til forvaltningsplan i medhold av § 7.

§ 5. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Nødvendig øvingskjøring for formål nevnt i § 4 punkt 1
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med formål nevnt i:
 - § 4 punkt 9 a og b
 - § 4 punkt 14
 - § 4 punkt 17
 - § 4 punkt 19
 - § 5 punkt 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 og 19.
3. Transport av varer, utstyr og ved til hytter og setrer.
4. Oppsetting av skilt, merking og rydding av nye stier og løyper, omlegging av eksisterende stier og løyper, i medhold av godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.
5. Gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade, innenfor opprinnelig størrelse.
6. Ombygging av bygninger innenfor opprinnelig størrelse.
7. Bygging av bruer og legging av klopper.
8. Oppsetting av gjerder.
9. Bruk av reservatet i miljøtilpasset reiselivsvirksomhet i samsvar med godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.
10. Bruk av kløvhest utenom eksisterende veger.
11. Hogst av ved til setrer og hytter i reservatet.
12. Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk, herunder gjennomføring av kalking i samsvar med godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.
13. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4, nr. 9 b).
14. Istandsetting og vedlikehold av kulturminner, herunder setrer, jf. opplisting i godkjent forvaltningsplan, jf. § 7.
15. Uttak av trevirke for restaurering av bygninger i verneområdet.

16. Avgrenset bruk av reservatet som angitt i § 3 pkt. 5.
17. Bruk av eksisterende veger for nye rettighetshavere utenfor verneområdet.
18. Opprusting av veger.
19. Etablering av kort nedgravd utløpsrør fra tunnellåpning til Sondalsbekken i forbindelse med eventuell utbygging av Fjellet kraftverk.

§ 6. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 7. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel. Sti- og løypeplan skal inngå som del av forvaltningsplanen.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 9. Rådgivende utvalg

For å bidra til god forvaltning og gi vernemyndigheten råd i saker som berører avveining mellom verneformål og grunneierspørsmål, skal forvaltningsmyndigheten opprette et rådgivende utvalg.

§ 10. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

§ 11. Opphevelse av eldre forskrifter

Fra den tid forskriften trer i kraft oppheves:

1. Forskrift 9. juli 1993 nr. 708 om vern av Sondalsfjell naturreservat, Skien og Sauherad kommuner, Telemark og Kongsberg kommune, Buskerud.
2. Forskrift 24. april 1992 nr. 279 om fredning av Finnvollidalen naturreservat, Kongsberg kommune i Buskerud fylke.
3. Forskrift 8. november 2002 nr. 1282 om verneplan for Skrim, vedlegg I, fredning av Skrimfjella naturreservat, Kongsberg kommune, Buskerud.

§ 12. Endringer i andre forskrifter

- - -

Endringer i forskrift 8. november 2002 nr. 1283, endringene er innarbeidet i forskriften.

7.2 Vedtekter for rådgivende utvalg

Rådgivende utvalg opprettet i samsvar med § 9 i verneforskriften for Skrim og Sauheradjella naturreservat

Vedtekter for Rådgivende utvalg

1. Funksjon og myndighet

Det rådgivende utvalget skal bidra til god forvaltning av reservatet og gi vernemyndigheten råd i saker som berører avveining mellom verneformål og grunneierinteresser. Det skal spesielt ha fokus på saker som berører forvaltningsplaner som skal godkjennes i samsvar med verneforskriftens § 7.

2. Utvalgsmedlemmer* (tillegg, se nedenfor)

Det rådgivende utvalget består av:

- En representant for Fylkesmannen i hver av berørte fylker
- To representanter fra berørte kommuner (veksler med funksjonstid 2 år)
- En representant oppnevnt av grunneiere i hver av berørte kommuner

Representanter for andre viktige interesser i verneområdet kan innkalles til rådet etter behov.

3. Møtefrekvens og saksbehandling

Det rådgivende utvalget innkalles etter behov eller når minst tre av medlemmene krever det. En gang pr år innkalles det til årsmøte i utvalget.

Alle typer saker som vedkommer forvaltning av reservatet kan behandles, men utvalget skal spesielt gi råd i saker som berører grunneierinteresser og andre brukerinteresser.

4. Finansiering og sekretariat

Det rådgivende utvalgets arbeid finansieres av forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten holder sekretær for utvalget.

5. Årsmøte

Årsmøtet innkalles med tre ukers varsel innen utgangen av april og er beslutningsdyktig når en representant fra forvaltningsmyndigheten, to fra berørte kommuner og to fra grunneiere er representert.

Årsmøtet behandler som minimum:

- Godkjenning av innkalling og dagsorden
- Årsmelding
- Regnskap
- Budsjett basert på vernemyndighetenes finansiering
- Valg av leder for to år om gangen

6. Protokoll fra møter

Det føres protokoll fra alle møter og godkjent protokoll sendes alle berørte parter. Protokollene offentliggjøres på forvaltningsmyndigheten og kommunenes hjemmesider.

7. Endring av vedtektene

Vedtektene for rådet kan endres av Årsmøtet, men må stadfestes av Direktoratet for naturforvaltning.

1. september 2009 – J. Aas

* Rådgivende utvalg vedtok på møte 28. april 2011 at alle kommunene kan møte på alle møter også årsmøtet. Representantene har full talerett men har ikke stemmerett.

Grov granlåg, Høgstøle i Skrimfjella. Foto: FORAN

7.3 Sammendrag – Rapport fra naturfaglige registreringer av skog i Skrim- Sveinbuffell – Sauheradjella – Pro Natura, FORAN AS 2005.

På oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning ble det i 2004 gjennomført naturfaglige registreringer i skog i Skrimfjella-området. I hovedsak foregikk registreringene sør og vest for Skrimfjella, i et område på ca 8 000 ha, hvorav 60 km² er skog. Områdene ligger i Sauherad, Notodden og Skien i Telemark og Kongsberg i Buskerud. De fleste områdene ligger på næringsfattige bergarter og har gran- og furudominert vegetasjon. Ulike lyngarter utgjør feltsjiktet, og urterik vegetasjon er uvanlig.

Storområdene er delt inn etter topografi, skogens struktur, kjerneområdenes kvalitet og geografisk beliggenhet. Innenfor hvert storområde er det registrert flere kjerneområder (59 i alt). Ved feltarbeidet så man bl.a. på forekomst av gamle trær og død ved, skogens sjiktning og treslagssammensetning, påvirkning fra skogbruk og forekomst av arter som er interessante med tanke på vern. Hver av disse parameterne ble gitt en verdi fra 0 til ***, hvor tre stjerner betyr at kriteriet oppfylles bra/er bra utviklet/av stor verdi. Tilslutt fikk området en samlet verdi fra 0 til ****, hvor fire stjerner betyr særlig verdifullt objekt med nasjonal verdi.

De ulike storområdenes er gitt et nummer, jf. vedlagte kart, og er gitt verneverdi som følger: På vedlagte kartet er nasjonalt viktige områder (***) og *****) markert med rød firkant, regionalt viktige områder, (**) med grønn firkant og lokalt viktige områder (*) med gul firkant.

30000 Sveinsbuffellet, Svinhusknatten og Storflottåsen

**** Regionalt verdifullt**

En relativt stor del av storområdet er upåvirket av skogbruk. Skogen i området er ikke spesielt gammel, og det er relativt lite død ved. Området har mange besøkende og er derfor av stor verdi for friluftslivet. Området er verneverdig på grunn av friluftslivet, men sammenlignet med de andre områdene kan det prioriteres lavere.

40000 Kjellarfjell, Eiangen og Narefjell

****** Nasjonalt verdifullt og særlig viktig**

Det meste av storområdet er upåvirket av skogbruk. Skogen er moden til gammel, og inneholder store mengder død ved og gamle trær. Det er registrert flere spesielt verdifulle kjerneområder som har stor betydning for bevaring av skogens biodiversitet både i regionalt og nasjonalt perspektiv. Vern i dette området bør prioriteres svært høyt.

50000 Haugmyrane

Uten spesiell verdi

Det meste av storområdet er påvirket av skogbruk og det har lav naturverdi. Området bør ikke vernes.

60000 Sommarseter

**** Regionalt verdifullt**

En relativt stor del av storområdet er påvirket av skogbruk, men de upåvirkede kjerneområdene kan styrke det tilgrensende området som har høye naturverdier. Vern bør derfor prioriteres i de identifiserte kjerneområdene.

70000 Trauerknattene, Damskarven og Prekestolen

*** Nasjonalt verdifullt

Innenfor storumrådet finnes et særlig viktig kjerneområde og flere kjerneområder med regional verdi. Det kan dessuten være med på å styrke vernet av Skrimfjella landskapsvernområde. Området får derfor nasjonal verdi til tross for at det er mye påvirket av skogbruk. Den østligste delen, øst for Prekestolen, mangler kjerneområder og kan prioriteres lavere.

80000 "Skrimskog sør" nord for Mykle, øst for Damskarven

Uten spesiell verdi

Storumrådet er påvirket av skogbruk og har ingen avgrensede kjerneområder.

90000 Skrimskog Nord, rundt Krokvanet nord for Ravalsjøen

* Lokalt verdifullt

Storumrådet er påvirket av skogbruk og har ingen avgrensede kjerneområder.

I 00000 Sauherad Nord, vest for Sæterdalsfjellet og Vetrhusfjell

Uten spesiell verdi

Storumrådet består for det meste av yngre skog som er påvirket av skogbruk. Ingen kjerneområder er avgrenset.

I 10001 og I 10002 Sauherad Sør, vest for Narefjell:

I 10001 Uten spesiell verdi

I 10002 *** Nasjonalt verdifullt

Det meste av storumrådet er påvirket av skogbruk. Ingen kjerneområder ble avgrenset under registreringen. I en tidligere registrering er det avgrenset en nøkkelbiotop inntil Børtevaan, og dette området har en imponerende artsliste. Denne nøkkelbiotopen sammen med buffersonen er avgrenset som område I 10002 og må betraktes som spesielt verneverdig.

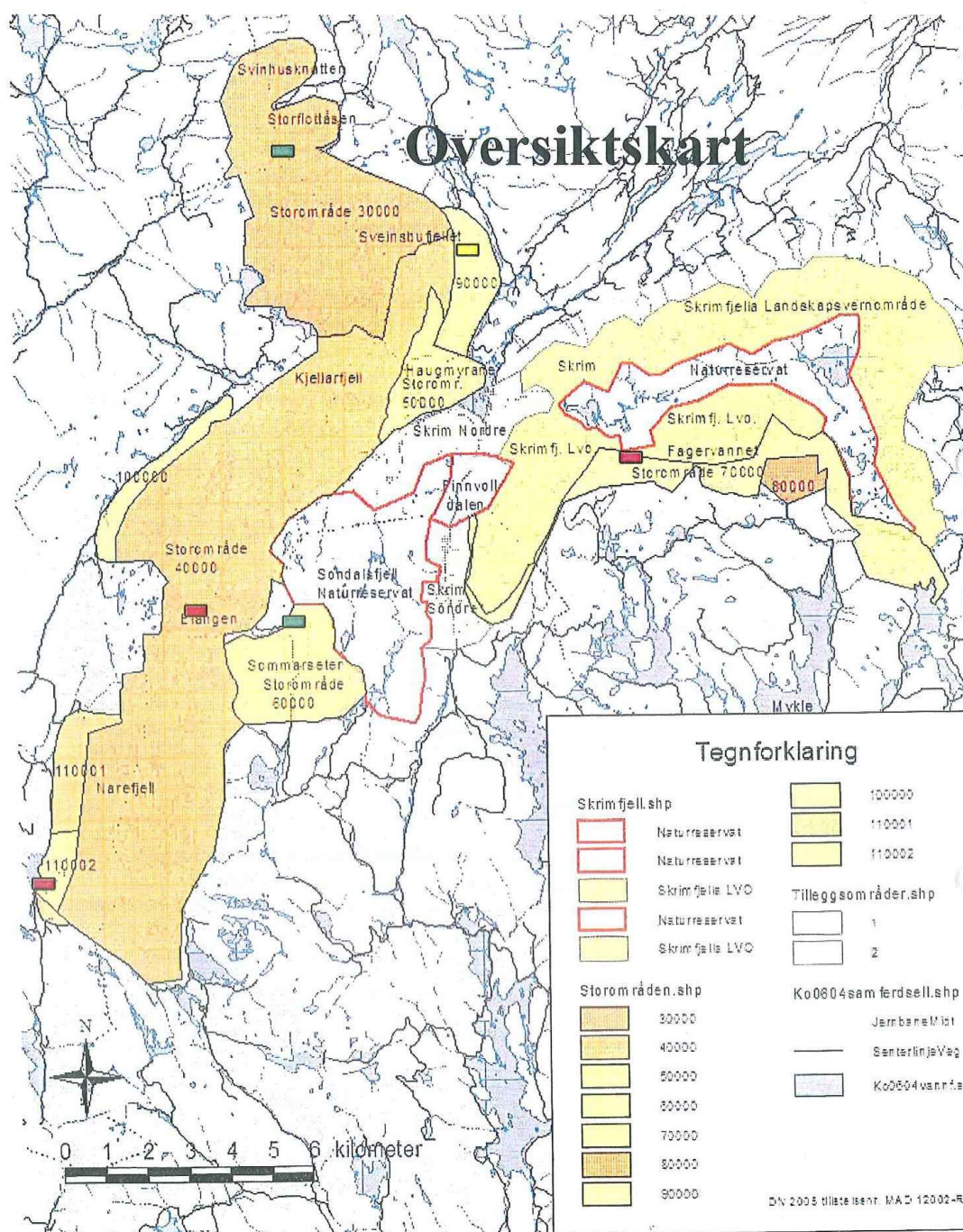
Spesielt viktige kjerneområder som ble registrert som nasjonalt verdifulle og særlig viktig pga forekomst av nasjonalt uvanlige arter eller rik forekomst av gamle trær og død ved, er:

- Gammel skog ved Deilstjørn og nedenfor Vardefjell
- Skrenten nedenfor Dugurdsfjell
- Skogskrent vest for Bjørndalsfjellet.

Høy naturverdi og flere krevende arter ble også registrert i følgende områder:

- Bratte dalfører rett sør for Steinsbuvarden
- Dypt dalføre mellom Damtjørn og Svarttjørn, øst for Dugurdsfjell
- Bergskrent nedenfor Prekestolen

Hele det registrerte området inneholde til en viss utstrekning de skogtypene som er prioritert for vern i mellomboreal vegetasjonssone.

Miljøregisteringer

7.4 Sammendrag - Rapport fra naturfaglige registreringer i Skrimfjella landskapsvernområde og to områder i tilslutning til det. FORAN AB 2005

I løpet av høsten 2004 ble det gjort naturfaglige registreringer i Skrimfjella landskapsvernområde (33 km²). Området er stort og har spesielle naturverdier som bør få økt vern i form av omgjøring til naturreservat. Området, som består av både fjell, skog, myr og vann, domineres av snaufjell og naturskoger, med i hovedsak granskog, men også noe furuskog. Bekkekløfter med naturskog av gran er spesielt vanlige. Området har en god arrondering og er, på tross av flere flatehogster i nyere tid, i liten grad påvirket av mennesker.

Ved registreringene er det gjort flere interessante og verdifulle funn, deriblant er det oppdaget ni rødlistearter og et 20-talls indikatorarter, de fleste med gode forekomster.

Totalt er det registrert kjerneområder tilsvarende 700 ha innenfor landskapsvernområdet. Av disse er 615 ha definert til en av følgende naturtyper:

- Gammel granskog
- Gammel furuskog
- Bekkekløfter
- Sørvendte berg og rasmarker

Landskapsvernområdet ble vurdert som nasjonalt verdifullt (***). Med visse grenseendringer bør det vernes som naturreservat fordi det i hovedsak inneholder naturtyper som er prioritert for vern i mellomboreal sone. Verdien øker også ved at det grenser til flere andre vernede områder. De mest verdifulle skogsområdene finnes spredt, med en større konsentrasjon omkring Fuglefjell i vest, Sørmyrsetra i sør, Lauvknatten og Høg-støle i nordøst, samt sør for Store Stølevann.

Det ble også gjort registreringer i to områder i tilknytning til landskapsvernområdets vestre grense. Disse har ingen større naturverdier, men kan ha funksjon ved å binde flere verneområder sammen.

”Skrim Nordre”

* Lokalt verdifullt

Området er i stor grad påvirket av skogbruk, men har spredte arealer med finere granskog. Disse områdene er viktige for å opprettholde skogskontinuitet, kontinuitet i et uberørt bunnsjikt, og for å skape små refugier i fattige omgivelser. De fungerer også som korridorer mellom mer verdifulle områder.

”Skrim Søndre”

* Lokalt verdifullt

Området er preget av hogst og har ingen verdi for det biologiske mangfoldet. Det kan ha en funksjon som en slags buffersone mot omkringliggende naturreservat og verneområder.

7.5 Ordforklaringer

Rødlistearter

Norsk rødliste for arter 2010 er den offisielle Rødlista for arter i Norge. Ei rødliste er en sortering av arter i grupper etter graden av risiko for at de skal dø ut fra norsk natur. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med vitenskapelige institusjoner og frittstående enkeltpersoner med spisskompetanse. Vurderingen av artene er basert på kriterier utarbeidet av **den internasjonale naturvernorganisasjonen** (IUCN).

Rødlistevurderingene i forvaltningsplanen er i samsvar med **Norsk rødliste 2010**.

Rødlistekategorier:

RE = Regionalt utryddet

VU = Sårbar

CR = Kritisk truet

NT = Nær truet

EN = Sterkt truet

DD = Data utilstrekkelig

Link til Artsdatabanken der det står om rødlistede arter:

<http://www.artsdatabanken.no/ThemePage.aspx?m=29&amid=22>

Inngrepsfrie naturområder INON

INON-områder er områder som ligger mer enn en kilometer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep som f.eks. større kraftlinjer, veger og vassdragsreguleringer. Dataene som danner grunnlaget for kartene er hentet fra kommuner, fylkesmenn og nasjonale registre. Dataene er sammenstilt og bearbeidet av Geodatasenteret AS på oppdrag fra DN.

Les mer om INON på <http://www.dirnat.no/inon>

Verna vassdrag

Stortinget vedtok Verneplan for vassdrag i 1973, 1980, 1986, 1993, 2005 og 2009. (Verneplan I, II, III, IV, supplering og avsluttende supplering). Verneplanen som består av 388 objekter, omfatter ulike vassdrag som til sammen skal utgjøre et representativt utsnitt av Norges vassdragsnatur. Mer om verna vassdrag finnes på hjemmesida til NVE.

<http://www.nve.no/no/Vann-og-vassdrag/Verneplan-for-vassdrag/>

Bevaringsmål

Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha.

Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter osv (Direktoratet for naturforvaltning 2007). Bruk av bevaringsmål skal bl.a. bidra til økt fokus på naturkvalitetene i verneområdet og systematisk oppfølging, dokumentasjon og rapportering av tilstandene til naturkvalitetene. Samtidig skal det gi bedre grunnlag for å vurdere behovet for skjøtsel eller andre nødvendige tiltak for å opprettholde naturkvaliteten.

7.6 Oversikt løypenett med tillatt prepareringsgrad

Kategori	Nr	Løypenavn/beskrivelse	Merking	Preparering	Ansvar
A	1	Brennemyrane – Eiangdammen	Enkel	Ingen	Telemark Turistforening
	2	Svarttjern – Urstjerdalen	Enkel	Ingen	Kongsberg og Omegns Turistforening
	3	Grasdalen – Korstjern – Solumfjell/Åslivannfjell – Økter og rundløype Solumfjell	Enkel	Ingen	Telemark Turistforening
	4	Styggemann, nord (A9) – Honseterfjellet – Urskleiv – øvre Urstjern (B6)	Enkel	Ingen	
	5	Nare – Dugursfjelltjønn – Damtjønn	Enkel	Ingen	
	6	Blekketjønn – Nare	Enkel	Ingen	Telemark Turistforening
	7	Avstikker Steinbruløypa – Krokvatn/Ørnenuten	Enkel	Ingen	Telemark Turistforening
	8	Leikaråsen – Eiangen – Fjellvatna - Breiset	Enkel	Ingen	Breiset hyttevel
	9	Jotefjellet – Styggemann	Enkel	Ingen	
B	1	Svarttjern, vest (C2) – Karjoldalen (B3)	Standard	Snøskuter	Tønsberg og Omegn Turistforening
	2	Svarttjern, nord (C2) – Ivarsbu (Støledammen) – Store Stølevann (B4)	Standard	Snøskuter	Tønsberg og Omegn Turistforening
	3	Rundt Stølekilen via Støleseter og Karjoldalen (til/fra C3)	Standard	Snøskuter	Tønsberg og Omegn Turistforening
	4	Vesle Stølevann – Høg-Støle – Hesteskoen – Store Stølevann (B3)	Standard	Snøskuter	Tønsberg og Omegn Turistforening
	5	Store Kongstjern, sørøst (C3) – Jotefjellet	Standard	Snøskuter	Tønsberg og Omegn Turistforening
	6	Øvre Urstjern, sør (C4) – midtre Urstjern – nedre Urstjern, vest (C4)	Standard	Snøskuter	Raje Skuterlag
	7	Breiset – Monsvatn – Arabuvatnet	Standard	Snøskuter	Breiset hyttevel
	8	Fugleleiken – Sjøknattfjell	Standard	Snøskuter	Løvenskiold Fossum/Skien kommune
	9	Breiset – Sveinsbu	Standard	Snøskuter	Breiset hyttevel
	10	Breiset - Springkåttfjell (mest utenfor verneområdet)	Standard	Snøskuter	Breiset hyttevel
	11	Holmvann – Sveinsbufjellet	Standard	Snøskuter	Raje Skuterlag
	12	Rønsetra - Svarttjern - Støledalen - Lønnstøle	Standard	Snøskuter	
	13	Skjesvannet - Stølefjell (B4)	Standard	Snøskuter	
	14	Ravalsjø – Skrimsvann	standard	Snøskuter	Raje Skuterlag
C	1	(Omholt -) Grønlivannet, sør – Fjellseterfjellet – Øyangen, nord – Krok vannet, nord	Standard	Løypemaskin	Skrim Hytteservice
	2	(Omholt -) Svarttjern – Taraldsvannet, vest – Krok vannet, nord	Standard	Løypemaskin	Skrim Hytteservice
	3	Krok vannet, nord – Fantefjell – Kongstjerna, sørøst – Sømyrsetra	Standard	Løypemaskin	Skrim Hytteservice
	4	Ravalsjø - Skrimsdalen - Skrimsvannet	Standard	Løypemaskin	Raje Skuterlag
	5	Rundløype Svanstulflottene	Standard	Løypemaskin	Løvenskiold Fossum/Skien kommune
	6	Fugleleiken - Fjellstul – Leikaråsen – Steinbruvatn – Sommerseter – Bustul – Fjellstul (steinbruløypa)	Standard	Løypemaskin	Løvenskiold Fossum/Skien kommune
	7	Sommerseter – Eiangen	Standard	Løypemaskin	Løvenskiold Fossum/Skien kommune
	8	Parkering Omholt – Krok vannet	Standard	Løypemaskin	Skrim Hytteservice
H	1	Skrimsvannet (B7) – Grasdalen	Ingen	Hundeløype	Sledehundklubben Mush
	2	Finnvollen - Ravalsjø - Skrimsdalen - Fagervass	Ingen	Hundeløype	Sledehundklubben Mush

7.7 Oversikt bygninger i verneområdet, Setrer , S Turisthytter P og hytter ■

Tabellen viser registrerte bygninger i verneområdet med tilhørende gnr/bnr, navn og merknader. Numrene refererer til avmerkninger i kartet.

Nr ^{nr}	Gnr/bnr	Bygninger	Kommentar
	Kongsberg		
1	42/8	Krokvannstua. Hytte øst for Krokvann	
2	46/3/1	Hytte nord for Vesle Stølevann	
3	58/12	Skrimsetra	
4	46/1	Hytte 46/1/1	
5, 6, 7	53/19	Hytte 53/19/2, hytte 53/19/4 og hytte 53/19/5 sørøst i Sveinsbufjellet	
8	58/14	Hytte nordøst for Skrimsvannet	
9	60/2	Hytte i Ås-Støledalen nord for Stølevannet	
10	66/3	Stygge mannshytta	
11	67/2,3	Hytte på Brenteskarva	
12	90/1,2	Seter vest for øvre Urstjern	
13, 14	93/1, 93/3	Urstjernstulen, Midtre Urstjern	Kun funnet et hyttesymbol i kartet
15	95/1	Seterhus på Sørmyrseter	
16	97/1, 98/3	Seterhus og setervoll på Sørmyrseter	
17	98/6	Seterhus på Sørmyrseter	
18	98/7	Seterhus på Sørmyrseter	
19	98/11	Seterhus på Sørmyrseter	
20	98/5	Skrimsbu (Damstua) sørøst for Fagervannet	Ryddesone 5 daa
21	42/10	Svartjernstua ved Svartjern	Båthus med sengeplasser. Ryddesone 2 daa
22	42/10	Taraldsbu ved Taraldsvannet	Ryddesone 2 daa
23	98/5	Stølesetra innerst i Stølekilen	Ryddesone 5 daa (stølsvollen)
24	103/56	Sveinsbuhytta på Sveinsbufjellet	
25	98/5/1	Sørmyrseter turisthytte	
26	42/10	Skogskoie og uthus ved Støledammen	
27	42/39	Ivarsbu turistforeningshytte	
	Sauherad		
30	13/1	Hytte Våtkleivtjønn	Ryddesone 5 daa
31	15/1	Fjellheimen	
32	27/12	Hytte gnr/bnr 27/56	Rydding innenfor eiendomsgrensa
33	15/2	Hytte 15/124	Rydding innenfor eiendomsgrensa
34	15/2	Nareheimen	Ryddesone 5 daa
35	15/2	Liheimen	Ryddesone 5 daa
48	27/12	Hytte gnr/bnr 27/58	Rydding innenfor eiendomsgrensa
36	18/1	Høgli seter	5 daa ryddesone. Emne til takstikker utenfor ryddesona. Søknadspliktig.
37	32/1	Hytte Sølvordtjønn	
38	24/1	Hytte 24/33	
39		Hytte Eiangen	
40	33/1	Hytte Fjellvatni	Ryddesone 5 daa
	Skien		
42	23/1	Hytte Fjellstul	
43	23/1	Seterbu på Fjellstul	
44	23/1	Seterbu på Rønningslia	
45	23/1	Seterbu på Rønningslia	
46	23/1	Steinliseter	Nedrast bygningsmasse, vurderes restaurert
47	23/1	Stegaberget	

7.8 Oversikt båtplasser i verneområdet*

Tabellen viser godkjente båtplasser i verneområdet med tilhørende gnr/bnr og eventuell hyttetilhørighet. Numrene refererer til avmerkninger i kartet.

Nr. ref. til hytte som har båtplass 	Gnr/bnr	Vann/tjern med båtopplag/båtplass
	Kongsberg	
1	42/8	Krokvannet
3	58/12	Skrimsvannet
6	53/16	Mjøvann ved hyttene
13, 14	93/1, 93/3	Midtre Urstjern
13, 14	93/1, 93/3	Øvre Urstjern
20	98/5	Fagervann
	98/5	Store og Lille Kongstjern
	98/5	Tråklevtjern
21	42/10	Svarttjern
22	42/10	Taraldsvannet
23	42/10	Støleseter, Store Stølevann
26	42/10	Kongsberg Energi, Store Stølevann
	42/10	Store og Lille Stølevann
	98/5 m.fl.	Maurlivann, (Frtzøe skoger)
	Do	Lakstjern
	Do	Rørtjern
	Do	Korstjern
	Do	Igletjern
27	42/39	Store og Lille Stølevann
	Sauherad	
40	33/1	Fjellvatni ved hytte, og Vetrhustjønn
37	32/1	Sølverudtjønn ved hytte
	32/1	Sølverudtjønn, 2 båtplasser på sørsiden
38 m.fl.	24/1	Kyrbukta i Eiangen, 6 båtplasser. Hytter utenfor verneområdet har båtplass i Eiangen

* Båtsymbolet kan representere flere båtplasser på hvert sted

7.9 Oversikt anlegg i verneområdet. Demninger og traktorveger

Tabellen viser godkjente demninger og traktorveger i verneområdet med tilhørende gnr/bnr og merknader. Numrene refererer til avmerkninger i kartet.

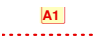
Nr 	Gnr/bnr	Demninger/traktorveg	Merknad
	Kongsberg		
50	60/2	Traktorveg	
51	66/3	Traktorveg	
52	48/3	Traktorveg i landskapsvernområde	
53	57/3	Traktorveg i Skrimsdalen	
67	57/3	Traktorveg Bløyene	
54	64/1	Traktorveg	
55	64/6	Traktorveg Grønlikollen	
56	65/1	2 traktorveger mot Breidstulfjellet	
57	88/1	Traktorveg	
58	Sameie 88/1 67/2,3	Traktorveg	
59	103/2	Traktorveger i Fonds - Helvetesdalen	
60	116/1	Traktorveger (A) nord og (B) sør for Helvetesdalen	
61	103/2	Traktorveg fra Kringletjern	
62	89/12	Vegen inn Grasdalen fra Paulstul til Skrimsvannet	
63	116/1	Traktorveg øst for Storflottåsen	
64		Demning i Fagervann	Steindam, nyere tids kulturminne
65	42/10, 42/9, 42/39, 47/3 og 43/4	Demning i Store Stølevann	
66	42/5, 42/2, 42/4, 42/13	Demning i Vesle Stølevann	
68	65/3	Traktorveg	
97	Flere gnr/bnr	Traktorveg langs Lille Stølevann	Rasutsatt
	Sauherad		
69	32/1	Traktorveg Tjønnåsbekken	
70	13/1	Traktorveg Nedre Stutemyrveg	
71	12/4, 13/1	Traktorveg Øvre Stutemyrveg	
72	15/1	Traktorveg	
73	15/2	Traktorveg	
74	15/2	Traktorveg	
75	18/1	Traktorveg	
76	18/1	Jorddemning i Damtjønn	
77	18/1	Tredemning i Dugurdfjelltjenn	Grunneier ønsker ikke å holde denne vedlike
78	13/1 og 12/4	Hesteveg med enkelte inngrep (gitt som disp)	Kun skogsdrift på frossen mark
	Skien		
80 - 96	23/1	Flere traktorveger	

7.10 Detalj kart

Det er utarbeidet et plankart i målestokk 1:30 000 for Skrim og Sauheradjella naturreservat på formatet A0. Dette viser verneområdets utstrekning og aktuelle temaer. Av hensyn til plankartets uhandterlige størrelse presenteres kartet her oppdelt i 4 kartutsnitt. Kartutsnittenes avgrensning er vist i figur 1. Tegnforklaringen har utdypende detaljer om de ulike temaene. I tillegg er tabellene i vedlegg 7.6 – 7.10 nært knyttet opp mot kartet.

Tegnforklaring

Tegn/farge	Hva	Kommentar
VERNEGRENSE		Endelig koordinatfesting etter sluttført grenseoppgang
	Naturreservat	Skrim og Sauheradjella naturreservat i Telemark og Buskerud fylker, vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008. Areal: 123 km ²
	Landskapsvernområde	Skrimfjella landskapsvernområde, opprettet 8. november 2002 i medhold av naturvernloven. Areal: 1,5 km ²
STIER OG LØYPER		Merking av stier og løyper skal følge Merkehandboka fra den Norske turistforening. Gamle skilt og merker som ikke er i tråd med dette, fjernes innen 2012. Som retningsgivende mal brukes DN-håndbok 27-2006: Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.
	Sommerløype	Rydding og merking av eksisterende stier utføres av turistforeningene, lokale interesseorganisasjoner eller grunneiere etter godkjent sti- og løypeplan. <u>Merking:</u> - Kan merkes med varder og maling på trær. Unntaksvis kan staker benyttes. Malingsmerking gjøres med blå maling, kode 10.40 B. Maksimal merkestørrelse ca 5x10 cm. <u>Rydding i stier:</u> - Ryddes i en bredde slik at de ikke gror igjen på 2-3 år - Kvist på trær inntil stien kan fjernes slik at de ikke henger ut i stien og er til hinder <u>Tillatte tiltak:</u> - Kavling, legging av opphøyet gangbane jf. sti- og løypeplanen, bruer og vedlikehold av disse. Stedegent trevirke og ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast kan brukes. <u>Nye tiltak er søknadspliktige.</u>
	Sommersti; ryddet, men ikke merket	Ryddes enkelt: Kan ryddes i en bredde slik at stien ikke gror igjen på 2-3 år. Kvist på trær inntil stien kan fjernes slik at de ikke henger ut i stien og er til hinder. <u>Andre tiltak er søknadspliktige.</u>
	Merket skiløype, maskinpreparert	Rydding og merking av eksisterende stier utføres av turistforeningene, lokale interesseorganisasjoner eller grunneiere etter godkjent sti- og løypeplan <u>Merking:</u> - Røde aluminiumsskilt på trær og staker samt kvisting over myrer og vann. Rød drygolin alkydolje red 32980414. Merkestørrelse: 8x15 cm - Materiale som kan benyttes: Stedegent trevirke, ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast, kvister og bambuspinner <u>Vegetasjonsfjerning:</u> - Fjerne trær og kratt i hensiktsmessig bredde for å komme fram med løypemaskin - Kan felle lauvtre i en avstand av treets høyde fra traseen - Bartrær felles normalt ikke utover 4 m bredde, målt fra midt i traseen - Kvist på barte som er i veien for traseen kan fjernes - Vindfall i traseen kan kappes og legges til side <u>Terrenginngrep</u> - Terrenginngrep for økt framkommelighet og omlegging av løyper er søknadspliktig. - Mindre terrenginngrep som kan utføres med håndkraft kan skje uten søknad <u>forutsatt</u> at de er i tråd med verneforskrift og føringer i sti- og løypeplan. Mindre terrenginngrep er: Spetting av stein, rydding av stubber med spett, motorsag, øks, spade: krafsing for utjevning av dumper og staup, bruk av spade og krafse for lokal bortledning av vann. - Andre tiltak (større terrenginngrep mv.) er søknadspliktig. - Tilsåing av berørt terreng tillates ikke, kun benytte jordsmonn/torver fra stedet og med stedets frøbank.

Tegn/farge	Hva	Kommentar
	Merket skiløype, skuterpreparert	Rydding, merking og løypekjøring foretas av turistforeninger og løypelag i samråd med grunneier, kommune(motorferdselloven) og forvaltningsmyndighet <u>Merking:</u> - Røde aluminiumsskilt på trær og staker samt kvisting over myrer og vann. Rød drygolin alkydolje red 32980414. Merkest: 8x15 cm. - Materiale som kan benyttes: Stedegent trevirke, ubehandlet eller miljøvennlig impregneret trelast, kvister og bambuspinner. <u>Vegetasjonsfjerning:</u> - Fjerne trær og kratt som er til hinder for å komme fram med skuter - Felle lauvtre i en avstand av treets høyde fra traseen. - Kvist på barte som er i veien for traseen kan fjernes. - Vindfall i traseen kan kappes og legges til side. <u>Terrenginngrep</u> - Terrengmessige inngrep er søknadspliktige. - Mindre midlertidig omlegging grunnet dårlig is på vann kan foretas uten søknad så lenge det ikke krever vesentlig rydding av vegetasjon.
	Merket skiløype, upreparert	Rydding og merking, foretas av turistforeninger og løypelag i samråd med grunneier og forvaltningsmyndighet <u>Merking:</u> - Røde aluminiumsskilt på trær og staker samt kvisting over myrer og vann. Rød drygolin alkydolje red 32980414. Merkestørrelse: 8x15 cm. - Materiale som kan benyttes: Stedegent trevirke, ubehandlet eller miljøvennlig impregneret trelast, kvister og bambuspinner. <u>Vegetasjonsfjerning:</u> - Fjerne trær og kratt som er til hinder for framkommeligheten - Felle lauvtre i en avstand av treets høyde fra traseen - Kvist på barte som er i veien for traseen kan fjernes - Vindfall i traseen kan kappes og legges til side <u>Terrenginngrep</u> - Terrengmessige inngrep er søknadspliktige <u>Motorferdsel</u> - Ikke tillatt med motorisert preparering eller oppkjøring. For løype A8 tillates oppkjøring med snøskuter 1 gang pr år i forbindelse med Telemark turistforenings skitur fra Breiset til Nare.
	Hundekjøretrase	Terrengmessige inngrep og nye tiltak som for eksempel klopping, brubygging opphøyd gangbane er søknadspliktige. <u>Vegetasjonsfjerning som er tillatt:</u> - Fjerne trær og kratt som er til hinder for framkommeligheten - Felle lauvtre i en avstand av treets høyde fra traseen - Kvist på barte som er i veien for traseen kan fjernes - Vindfall i traseen kan kappes og legges til side <u>Andre tillatte tiltak:</u> Vedlikehold av eksisterende klopper, bruer, kavlinger. Det må kun benyttes miljøvennlig materiale/stedegent materiale.
	Ride- og sykkeltrase	Tillatt å sykle og ri. Traseene skal ikke merkes bortsett fra der de er sammenfallende med øvrige løyper i sti- og løypeplanen. <u>Vegetasjonsfjerning som er tillatt:</u> - Fjerne trær og kratt som er til hinder for framkommeligheten. - Felle lauvtre i en avstand av treets høyde fra traseen. - Kvist på barte som er i veien for traseen kan fjernes. - Vindfall i traseen kan kappes og legges til side. <u>Terrenginngrep</u> - Terrenginngrep for økt framkommelighet er søknadspliktig. - Mindre terrenginngrep (som kan utføres med håndkraft) er tillatt uten søknad <u>forutsatt</u> at de er i tråd med verneforskrift og føringer i sti- og løypeplan. Mindre terrenginngrep er: Bruk av spade og krafse for lokal bortledning av vann.

INFORMASJONSPAKATER		
	Store informasjonstavler/ Landemerker	Landmerker er oppført i tilknytning til 8 sentrale innfartsårer til reservatet. Vedlikehold trestolper: Tjæres etter ett år (2011), deretter hvert 5 år. Skiltene står utenfor verneområdet og er godkjent av grunneiere og bygningsmyndighet.
	Mindre informasjonstavler	Utformes, produseres, settes opp og vedlikeholdes av forvaltningsmyndighetene / Statens naturoppsyn i samråd med rådgivende utvalg. Oppsetting krever grunneiers tillatelse.
TRAKTORVEGER		
	Traktorveg	Tillatt med nødvendig kjøring for de som har rettigheter etter verneforskriften. Nødvendig kjøring er: • Kjøring i forbindelse med hogst i skog utenfor verneområdet • Tilsyn med dyr på beite • Utsetting av saltsteiner • Uttransport av felt vilt • Transport i forbindelse med vedlikehold av veg • Transport for frakt av nødvendige materialer til vedlikehold av hytte/seter/andre byggetekniske anlegg. Tillatt med vanlig vedlikehold: • Rensk av grøfter og skråninger. Rensmassen kan benyttes i vegen. • Rensk og vedlikehold av stikkrenner, inkludert reparasjon av eventuelle rør gjennom veglegemet. Rørender plastres med stein fra stedet og på en slik måte at det blir god terrengtilpassing.
TILTAK I/VED VANN		
	Vann med tillatte båtplasser	Båtplasser som var i bruk ved vernetidspunktet kan fortsatt brukes og er listet opp i vedlegg 7.7. Nye båtplasser er ikke tillatt
	Dammer	Vedlikehold av dammer opplistet i vedlegg 7.8 er generelt tillatt jf § 4 pkt. 19. Motorisert frakt av nødvendige materialer til vedlikeholdsarbeid er søknadspliktig. Mer omfattende vedlikehold krever søknad til NVE og til forvaltningsmyndigheten for verneområdet.
	Kultiverte vann	Det kreves tillatelse etter verneforskriftene og etter innlandsfiskekravet for kalking og utsetting av fisk. Kalking og utsetting av fisk kan foretas i utvalgte, godkjente vann som tidligere har vært kalket.
HYTTER, SETER OG SETERVOLLER		
	Setre / stuler	Vanlig vedlikehold og restaurering av eksisterende bygg og anlegg er tillatt. Ombygging og uttak av virke til ombygging/vedlikehold er søknadspliktig. Gjenoppføring er søknadspliktig både i hht. verneforskrift og plan- og bygningsloven. Det er tillatt å bruke stedegent granvirke til tradisjonelle taktekkestikker på seterbygninger. Virkestrær plukkes ut etter søknad til forvaltningsmyndighet. <u>Setervoller kan holdes åpne:</u> • Utgangspunktet er at busker og kratt fjernes. • Bustegraner kan stå. • Større granfelt på voll felles. • Furu felles. • Lauvtrær vurderes i hvert enkelt tilfelle; også som lauvingstre og skjøttes da som det. • Engslått foretas etter blomstring i juli/august. Graset fjernes. Redskap: Motorsag, enkel slåmaskin, håndredskaper. Ryddesone kartfestes. Oppmåling foretas av forvaltningsmyndighetene i samråd med grunneier. <u>Oppfølging fra forvaltningsmyndighetene:</u> Naturtyperegistreringer for setervoller.
	Turisthytter	Vanlig vedlikehold av eksisterende bygg og anlegg er tillatt. Ombygging og uttak av virke til ombygging/vedlikehold er søknadspliktig. Nybygg er ikke tillatt. Enkel drenasje i forbindelse med biodoer er tillatt. Vann ledes ut på terreng; ikke til våtmark/vassdrag. Det er tillatt å foreta vegetasjonsrydding og skjøtsel/vedhogst. Ryddesone kartfestes. Oppmåling foretas av forvaltningsmyndighetene i samråd med grunneier. Nyttetransport med snøscooter av nødvendige varer til hyttene er søknadspliktig.
	Hytter	Vanlig vedlikehold av eksisterende bygg er tillatt. Ombygging og uttak av virke til ombygging/vedlikehold er søknadspliktig. Nybygg er ikke tillatt. Det er tillatt å drive vegetasjonsrydding og skjøtsel/vedhogst i avtalt ryddesone som kartfestes. Oppmåling foretas av forvaltningsmyndighetene i samråd med grunneier. Nyttetransport med snøskuter av nødvendige varer til hyttene er søknadspliktig.
	Kulturminner	Inntil det foreligger en samlet kulturminneregistrering, må det avklares med forvaltnings- og kulturminnemyndighetene om og hvordan kulturminner kan/skal istandsettes og vedlikeholdes. Kjente nyere kulturminner er avmerket på kartet, for eksempel Narekollen i Sauherad. Automatisk freda kulturminner (ikke avmerket) forvaltes av kulturminnemyndighetene.
KRAFTUTBYGGING		
	Nedgravd utløpsrør	Kort nedgravd utløpsrør til Sondalsbekken er tillatt. Tiltak i forbindelse med kraftverk på 23/1 behandles også etter annet lovverk.